بسم الله الرحمن الرحيم

دیوان اشعار ترکی

مرتضی قلی ظفر اردبیلی

مقدمه، تصحیح و تحشیه:
دکتر حسین محمدزاده صدیق

۱۳۸۸

سرشناسه: ظفر اردبیلی، مرتضی قلی، قرن ۱۱ ق.
عنوان و نام پدیدآور: دیوان اشعار ترکی مرتضی قلی ظفر اردبیلی/ مقدمه، تصحیح و تحشیه: حسین محمدزاده صدیق.
مشخصات نشر: اردبیل: شیخ صفی الدین، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.
شابک: ۳- ۶۰- ۶۸۲۲- ۹۶۴- ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا.
موضوع: شعر ترکی - - ایران - - قرن ۱۱ ق.
شناسه افزوده: محمدزاده صدیق، حسین، ۱۳۲۴ –
رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۷ ۹ د ۶۷ ظ / ۳۱۴
رده‌بندی دیویی: ۳۶۱۱ / ۸۹۴
شماره کتابشناسی ملی: ۱۵۶۲۶۰۷

دیوان اشعار ترکی مرتضی قلی ظفر اردبیلی

مقدمه، تصحیح و تحشیه: دکتر حسین محمدزاده صدیق
ناشر: تکدرخت با همکاری نشر شیخ صفی
محل نشر: اردبیل
سال نشر: ۱۳۸۸
شمارگان: ۲۰۰۰
نوبت چاپ: اول
حروفنگاری و صفحه‌آرایی: مؤسسه دانش سهند و سبلان/ تلفن: ۶۶۷۲۵۵۵۹- ۰۲۱
شابک: ۳- ۶۰- ۶۸۲۲- ۹۶۴- ۹۷۸
ISBN:978-964-6822-60-3

مقدمه‌ی فارسی

مرتضی قلی خان متولی اردبیلی متخلص به ظفر، در روزگار شاه عباس دوم صفوی زندگی می‌کرد. وی مدت‌ها متولی شهر مقدس اردبیل و منشأ خدمات عدیده‌ای در عصر خود بود. تنها نسخه‌ی خطی منحصر به فرد دیوان ترکی وی در سال ۱۹۶۵ م. توسط اسماعیل حکمت ارتایلان به صورت عکس‌برداری چاپ و تکثیر شده است. کتاب حاضر را از روی همین نسخه که به خط نستعلیق زیبای خود مؤلف است، برای چاپ آماده کرده‌ایم. در آماده سازی متن برای انتشار، اشعار استنساخ شده را در هفت فصل نظم و نسق دادیم و مقدمه و حواشی لازم نیز بر آن افزودیم. ظفر در شعرسرایی از پیروان و مقلّدان حکیم ملامحمد فضولی به شمار می‌رود و به لحاظ حفظ شیوه‌ی گویش اردبیلی و بیان مضامین عالی، جزو شعرای مکتب شیخ صفی به حساب می‌آید. وی شیعه‌ی صافی ضمیر و پاکدلی است که گرایش به عرفان صفیّه نیز دارد.

از آثار دیگر ظفر، گذشته از دیوان اشعار ترکی، آثار زیر نیز بر جای مانده است:

۱. **دیوان فارسی** که از میان نسخه‌های خطی آن، دو نسخه در کتابخانهی ملک به شماره‌های ۴۶۰۵ و ۴۵۸۶ و یک نسخه در کتابخانه‌ی مرکزی تبریز به شماره‌ی ۲۴۱۲ شناخته شده است.

۲. **سفینه‌ی مرتضی قلی‌خان ظفر** به ترکی و فارسی که در سال ۱۳۸۲ از سوی «مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی» با عنوان قراردادی «جنگ مرتضی قلی‌خان شاملو» در ۴۵۵ صفحه به قطع رحلی به صورت چاپ عکسی (فاکسیمیله) انتشار یافته است.[۱]

۳. **کلیات ظفر** حاوی مثنوی‌های بزم‌نامه، ساقی‌نامه، ظفرنامه و آثار منثور که نسخه‌ای از آن به شماره‌ی ۱۹۱۴ در موزه‌ی سالار نگهداری می‌شود.

۴. **ظفریه** به نثر، دارای سه مقالت، یک خاتمه و دو مقصد.[۲]

۵. **بخیه** یا **خرقه** در پزشکی که در سال‌های ۱۲۶۸ هـ . ، ۱۲۸۳ هـ . و ۱۲۸۶ هـ . در تهران سه بار چاپ سنگی شده است.[۳]

دکتر ح. م. صدیق

تهران- آذر ۱۳۸۷

---

[1] شاملو، مرتضی قلی بن حسن. **جنگ مرتضی قلی شاملو**، گردآوری ۱۰۶۹ ق. نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری از ایرج افشار، احمد منزوی، تهران، مرکز دایرة المعارف المعارف بزرگ اسلامی، بخش کتابخانه، ۱۳۸۲ (سی و یک + ۴۵۵ ص.)

[2] منزوی، احمد. **فهرست نسخه‌های خطی فارسی**، تهران، آر. سی. دی، ج. ۲ / ۸۱۸ .

[3] مشار، خان‌بابا. **فهرست کتاب‌های چاپی فارسی**، ج. ۲، ۱۸۷۶.

فهرست

جدول آسان‌خوانی متون ترکی

برای آسان‌خوانی متون ترکی، برخی تغییرات در نگارش کلمات ترکی و کلمات دخیل عربی و فارسی در این کتاب اعمال کردیم که در جدول‌های زیر نشان می‌دهیم:

۱. جدول واک‌نگاری

نشانه‌های واکه‌های ترکی	مثال	معادل حروف لاتین	
آ ، ـا	آلماق (گرفتن)	A , a	almaq
اَ، ـَ ، ـه، ه	ال (دست)	Ə, ə	əl
ای، ـیـ ،ی	ایلان (مار)	İ, i	ilan
اݘ، ـݘـ ، ݘ	قیٖزیٖل (طلا)	I, ı	qızıl
اۆ، ـۆ، ۆ	سۆل (چپ)	O, o	sol
اؤ، ـؤ، ؤ	سؤز (سخن)	Ö, ö	söz
او، ـو، و	اولدوز (ستاره)	U, u	ulduz
اۊ، ـۊ، ۊ	دۊزمک (چیدن)	Ü, ü	düzmək
ائـ ، ـئـ ، ۀ	یئل (باد)	E, e	yel

۲. جدول آواک‌نگاری

نشانه‌های آواک‌های ترکی	مثال	معادل حروف لاتین	
ب/ بـ/ ـبـ / ـب	بوز (یخ)	B, b	buz
پ/ پـ / ـپـ/ ـپ	اؤپمک (بوسیدن)	P, p	öpmək
ت/ تـ/ ـتـ/ ـت	تۆی (جشن)	T, t	toy
ث/ ثـ/ ـثـ/ ـث	ثریا	S, s	Sürəyya
ج/ جـ/ ـجـ/ ـج	جان	C, c	can
چ/ چـ/ ـچـ/ ـچ	چاخماق (آتش زنه)	Ç, ç	çaxmaq

ح/ حـ/ ـحـ/ ـح	حوّا	H, h	Həvva
خ/ خـ/ ـخـ/ ـخ	خالیق	X, x	xaliq
د/ ـد	داش (سنگ)	D, d	daş
ذ/ ـذ	ذؤوق	Z, z	zövq
ر/ ـر	بیر (یک)	R, r	bir
ز/ ـز	زیغ (گِل)	Z, z	ziğ
ژ / ـژ	ژاله	J, j	jalə
س/ سـ/ ـسـ/ ـس	سرین (خنک)	S, s	sərin
ش/ شـ/ ـشـ/ ـش	شهید	Ş, ş	şəhid
ص/ صـ/ ـصـ/ ـص	صیدق	S, s	sidq
ض/ ضـ/ ـضـ/ ـض	ضلالت	Z, z	zəlalət
ط/ ـط	طور سینا	T, t	Tur-e Sina
ظ/ ـظ	ظلّ	Z, z	zill
ع/ عـ/ ـعـ/ ـع	جعفر	`	Cə`fər
غ/ غـ/ ـغـ/ ـغ	باغ	Ğ, ğ	bağ
ف/ فـ/ ـفـ/ ـف	فنا	F, f	fəna
ق/ قـ/ ـقـ/ ـق	قاش (ابرو)	Q, q	qaş
ک/ کـ/ ـکـ/ ـک	کسمک (بریدن)	K, k	kəsmək
گ/ گـ/ ـگـ/ ـگ	گزمک (گشتن)	G, g	gəzmək
گي/ گیـ/ ـگیـ/ ـگي	دیله‌گیم (آرزویم)	Y, y	diləyim
ل/ لـ/ ـلـ/ ـل	لاله	L, l	lalə
م/ مـ/ ـمـ/ ـم	میسکین	M, m	miskin
ن/ نـ/ ـنـ/ ـن	اینجه (ظریف)	N, n	incə
و/ ـو	واخت (وقت)	V, v	vaxt
ه/ هـ/ ـهـ/ ـه	هیلال	H, h	hilal
ی/ یـ/ ـیـ/ ـی	یابان (دشت)	Y,y	yaban

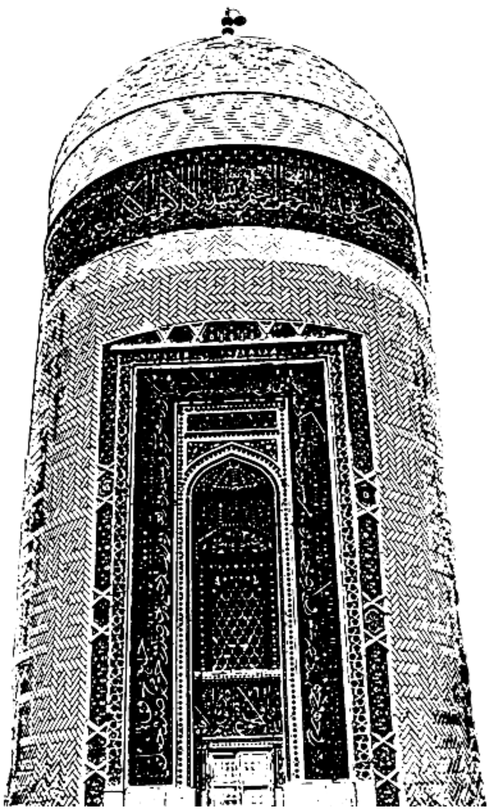
۳. اشکال ترکی نگاری الفاظ عربی

آخر	آخیر	سلطان	سولطان
اظهار	ایظهار	شوق	شؤوق
الف	الیف	شوکت	شؤوکت
الفت	اؤلفت	صباح	صاباح
باطن	باطین	صبح	صؤبح
جاهل	جاهیل	عازم	عازیم
جسم	جیسم	عاشق	عاشیق
جگر	جیگر	عاقل	عاقیل
جمله	جؤمله	عریان	عؤریان
جور	جؤور	عشق	عئشق
جوهر	جؤوهر	عمر	عؤمر
حکم	حؤکم	غافل	غافیل
خاطر	خاطیر	غربت	غوربت
دنیا	دؤنیا	کفر	کؤفر
دور	دؤور	گوهر	گؤوهر
رخ	روخ	لطف	لؤطف
زاهد	زاهید	مل	مؤل
زلف	زؤلف		

بىرىنچى

بۆلۈم:

مقدمه

۱. یاشاییشې

۱- ۱. گیریش

سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی، اؤزۆندن یادگار قویدوغو تۆرکجه شعرلری ایله، ادبیات تاریخیمیزده بیر مکتب یاراتمېشدېر. شیخ صفی الدین هیجری ۶۵۰- نجی ایلده دارالارشاد اردبیلین یاخېنلېغېندا یئرلشن کلخوران کندینده دۆنیایا گلمیش و هیجری ۷۳۵- نجی ایلده اردبیلده وفات ائتمیش و اؤز زاویه‌سینده دفن ائدیلمیشدیر.

شیخ صفی الدین، اولو مرشد و عالیم کیمی، عؤمۆر بویو انسانلارې ارشاد ائتمه منبر و تقریره اؤز گتیرمیشدیر. اونون وفاتېندان سونرا، مریدلر و شاگیردلری تۆرکجه، عربجه و فارسجا اثرلرینی توپلامېش، قارا مجموعه (تۆرکجه)، مثنوی شرحی (تۆرکجه)، صلة الفقیه (عربجه)، فنا (فارسجا)، کلمات و تحقیقات (فارسجا) آدلارې آلتېندا مشهور ائتمیشلر.

بونلارېن آراسېندا اونون تۆرکجه شعرلر دیوانې، تأثیر دایره‌سینه گؤره اهمّیته مالیکدیر. اونون تۆرکجه شعرلری دیلیمیزده اؤلان ان گؤزل و آخېجې سؤزلر و اصطلاحلار ایله دولودور:

صفی‌ام، صافی‌ام، گنجان نومایام،
اۆره‌ک درده جرم، درد بی‌دوایام.
بو وارلېقدان یۆل اوغانا آپاردېم،
بو یۆخلوقدا اره‌ن تک خاک پایام.

شیخ صفی الدین اردبیلی‌نین اؤلۆمۆندن سونرا، اونون مینلرجه مریدلری و هاوادارلارې، اونون شیوه‌سی ایله شعر و نثر یازماغا باشلامېشلار. بونلاردان بیریسی، ایکینجی شاه عباس

زامانېندا دارالارشاد اردبیل شهری‌نین متولّی و وزیری اۏلان و شعرده «ظفر» تخلّص ائده‌ن «مرتضی قلی متولی اردبیلی» دیر.

۲- ۱. یگانه سند

ظفرین یاشایېشې حاققېندا حله‌لیک الیمیزده اۏلان یگانه سند، «تذکره‌ی نصرآبادی» نین «در ذکر امرا و خوانین ایران» بؤلۆمۆنده وئردیگی بیلگیلردیر. بو بیلگیلر بئله‌دیر:[۴]

« مرتضی قلی خان از اعاظم ایل شاملو است. در ایام دارایی شاه صفی به علت مردانگی که در قلعه‌ی ایره‌وان کرد، ائشیک آغاسی باشی دیوان و دیوان بیگی شد. در ایام نواب صاحبقران شاه عباس ثانی بعد از قتل جانی خان به رتبه‌ی قورچی باشی‌گری سرافراز شده، ولایت کرمان به تیول او مقرر شد. به سبب حرکت بی‌جایی که اعداء در محاربه‌ی قزوین و جنود هنود به او اسناد کردند معزول شده، مدتی منزوی بود، تا پادشاه بر سر شفقت آمده، متولی و وزیر اردبیل شد. الحال به همان امر مشغول است. مجملاً مرد کدخدای آدم روشی است در همه حال خالی از همت و گذشتگی نیست. همواره با موزونان صحبت شعر می‌دارد و خود متوجه نظم می‌شود. چنانچه دیوان فصاحت بنیان ایشان قریب چهار هزار بیت است. همه خوب و غریب . . . »[۵]

۳- ۱. دۏغومو

نصرآبادی‌دن آلدېغېمېز بیلگی‌یه گؤره، مرتضی قلی‌خان متولی اردبیلی، بیرینجی شاه عباس زامانې، دۏنیایا گؤز آچمېشدېر. اۏنون دۏغوم تاریخینی تخمینی اۏلاراق معین‌لشدیره‌جه‌ییک. هر حالدا دئیه بیله‌ریک کی اۏن بیرینجی عصرین ایلک ایللرینده دۏغولماسې تخمین ائدیلیر.

[4] محمد طاهر نصرآبادی. **تذکره‌ی نصرآبادی**، به کوشش احمد موفق یزدی، انتشارات دانشگاه یزد، ۱۳۷۸، ص ۳۱.
[5] **تذکره‌ی نصرآبادی**، ص ۲۳.

۴- ۱. ائشیک آقاسې باشې

یئنه آلدېغېمېز بیلگیلره گؤره، اۏ شاه صفی (۱۰۳۸- ۱۰۵۲ هـ./ ۱۶۲۹- ۱۶۴۲ م.) زامانېندا ائشیک آقاسې باشې مقامېنا یئتیشمیشدیر.

نصر آبادی‌نین وئردیگی بیلگییه گؤره، اۏنون بو مقاما چاتماغې‌نېن بیر سببی، «ایره‌وان» ساواشېندا گؤستردیگی ایگیدلیک ایدی.

شاه صفی ۱۰۲۱ هـ. ایلینده دۆنیایا گلمیشدیر. اۏنون اصل آدې «سام میرزا» و بیرینجی شاه عباسېن اوْغلو ایدی. ۱۰۳۸ هـ. ایلینده شاهلېق تختینه جلوس ائتدیکدن سۏنرا آدېنې «شاه صفی» ائتمیشدیر.

۵- ۱. قۏروجو باشې

نصرآبادی دئییر کی ایکینجی شاه عباس (۱۰۵۲- ۱۰۷۷ هـ. / ۱۶۴۲- ۱۶۶۶ م.) دۏورۆنده «جانی بیگ» اؤلدۆکدن سۏنرا، شاه عباس اۏنو «قۏروجو باشې» مقامېنا یۆکسلتدی.

ایکینجی شاه عباس، شاه صفی‌نین اوْغلو ایدی، ۱۰۴۲ هـ. ایلینده دۆنیا گلمیش و آتاسې اؤلدۆکدن سۏنرا ۱۰۵۲ هـ. ده شاهلېق مقامېنا یئتیشمیشدیر.

۶- ۱. قزوین ساواشې

نصرآبادی‌نین دئدیگینه گؤره، باش وئره‌ن قزوین ساواشېندا، گویا دۆشمنلر مرتضی قلی خان ظفره یئرسیز حرکتلر انتساب ائتمیشلر. بونا گؤره‌ده ایشیندن عزل ائدیلمیشدیر و بیر زامان انزوادا یاشامېشدېر. ظفر اؤزۆنۆ ووروُلان افترادان مبرّا ائده‌رک، بیر ترکیب بند مسبّع یازمېشدېر. اۏرادا دئییر:

بنم، کی جۆمله‌ی عشاق آرا بوگۆن علمم،
مقیم درگه سولطان صفیِّ پُر کرمم.
اگرچه مفلسم اما فقیرِ محترمم،
یۏلوندا وئرمگه جان، دئمه کیمسه‌دن کی کمم.

الیمده یوخ ایسه جان نقدی ایله محتشمم،
گؤزۆم یاشې تؤکۆلن یئرده دۆر و مرجاندېر،
فقیر هدیه‌سی سولطانا تحفه جاندېر.

۷- ۱. اردبیل والیلیگی

صفوی شاهلارې، اردبیل، مشهد و قم شهرلرینده «وقفی» مۆلکلره متولی تعیین ائدیردیلر. متولی، اصلینده «مباشر» سایېلېردې و اونلارېن «حق التّولیه»لری موقوفه گلیری‌نین یۆزده اونو ایدی.[۶]

ظفر، انزوا دؤورانېنې کئچیردیکدن سونرا، ایکینجی شاه عباس امری ایله اردبیل ولایتینه «متولی» اولاراق، تعیین ائدیلمیشدیر.

دیوانې‌نېن مقدمه‌سینده افتخار ائدیر کی «فضولی»نین کربلادا امام حسین (ع) ین تۆربه‌سی‌نین جوارېندا قالدېغې کیمی، اوذا اردبیلده شیخ صفی الدینین تۆربه‌سی جوارېندا قالمېشدېر.

ظفر گنجلیک و اورتا یاشلارېندا مختلف یئرلرده حکومت ائتمیش و یاشلاندېقدان سونرا، اردبیلده عرفان دۆنیاسېنا قدم قویموشدور. دیوانې‌نېن بیر چوخ یئرینده بو مسأله‌یه اشاره‌لر تاپماق اولار:

حکومت ائیله‌دیم چوخ، بو جهان مۆلکۆندن اوساندېم،
بنا کۆنج قناعت منزلین دار ائیله‌مه یارب.

و یا:

جهاندا چوخ حکومت ائیله‌دیم، گؤردۆم وفاسې یوخ،
چکیلدیم کۆنجه، لۆطفۆن کسمه‌گیل تا منتها، یارب!

---

[6] ویلم فلور. **نظام قضایی عصر صفوی**، ترجمه‌ی حسن زندیه، تهران، ۱۳۸۵، ص ۱۱۰ .

۸- ۱. اؤلۆمۆ

ظفر، تۆرکجه دیوانێنێ ترتیب ائده‌نده ۷۴ یاشێندا ایدی:

یئتیشدی عؤمر یئتمیش دؤرده، گلدی موسم پیری،

جهاندا گؤرمه‌دیم هئچ کیمسه‌دن بوی وفا، یارب!

او، ایکینجی شاه عباس‌دان سۆنرادا یاشامێشدێر. اؤزۆ حاضێر کی الیازمانێن استنساخێنێ، اؤز خطی ایله ۱۰۸۰ هـ. ایلی رمضان آیێندا قورتارماسێنا اشاره ائده‌رک دئییر:

رمضان آیێدا بو نوسخه سرانجام اؤلدو،

الف و فا گئچمیش ایدی هجریدن اتمام اؤلدو.

بئله‌لیکله حدس وورماق اؤلار کی او ایکینجی شاه عباسین اؤلۆمۆندن (۱۰۷۸ هـ.) بیر نئچه ایل سۆنرادا یاشامێشدێر و بو ایللری انزوادا و عورفان دۆنیاسێنا مئیل ائده‌رک اردبیلده باشا وئرمیشدیر.

بئله‌لیکله حدس وورماق اؤلار کی ظفر تخلص ائده‌ن مرتضی قلی خان متولی اردبیلی هیجری ۱۱- نجی یۆز ایللیگین بیرینجی اون ایللیگینده یعنی ۱۰۰۰- ۱۰۱۰ ایللری آراسێندا دۆنیایا گلمیش و چۆخ احتمال کی سگگیزینجی اون ایللیک، یعنی (۱۰۷۰- ۱۰۸۰) ایللری آراسێندا اردبیلده وفات ائتمیشدیر.

۲. تۆرکجه اثری و شیوه‌سی

۱- ۲. تۆرکجه دیوان

ظفرین اؤز خطی ایله استنساخ ائتدیگی تۆرکجه دیوانې‌نېن مقدمه‌سیندن آنلاشېلېر کی ایللر بؤیو اردبیل شهرینده «متولی» و «وزیر» سیمتی ایله یاشادېغې زامان شیخ صفی الدین اردبیلی‌نین مخلص بیر مریدی کیمی، اوندان تقلید ائده‌رک، تۆرکجه دیوان ترتیب ائتمگه هیمّت گؤسترمیشدیر. او، تواضع ایله دئییر:

«بیر نئچه غزل شکسته بسته نظمه چکیب، بو نادره مجموعه‌ده درج اؤلدو.»[7]

بیر یئرده‌ده دئییر:

یار وصفینده یازېلدې آلتې بین بئیت و غزل،
بحر عئشقیم سالدې سویا جۆمله‌سینی باب- باب!

بورادان معلوم اؤلور کی ظفرین تۆرکجه دیوانې آلتې مین بئیتلیک بیر کیتاب ایمیش. هر حالدا الیمیزه گلیب چاتان شعرلری ایندی آز میقداردادېر و همین میقداردا اونون دیلیمیزه نه‌قده‌ر اوستادانه یئیه‌لندیگینی گؤستریر.

۲- ۲. سلطان شیخ صفی مریدی

ظفر، اؤزۆنۆ سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی‌نین مخلص مریدی حساب ائدیر. او، صفویه طریقتینی ایجاد ائده‌ن سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی یؤلونو ایزله‌ییر و دئییر:

---

[7] همین کتاب، ص ۲۹.

ای ظفر! ایستر ایسن دؤولت باقی تاپماق،
شیخ صفی درگهیندن درگه توتما عارض!

«عئشق» ردیفلی باشقا بیر غزلینده دئییر:
صوفی صافی طریقین دوت کؤنؤل،
وئر صفی تک رأیینی بر رأی عئشق.

اؤنون محبتی سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی‌یه بیرده اؤنا گؤره‌دیر کی اؤنا تۆرکجه منسوب اؤلان شعرلر، صفویه شعر مکتبی‌نین اساسی کیمی آلینیردی. اؤ، شیخ صفی درگهینده مقیم اؤلماسینادا افتخار ائدیر:
بنم، کی جۆمله‌ی عشاق آرا بوگۆن علمم،
مقیم درگه سولطان صفی‌یِّ پُر کرمم.

۳- ۲. فضولی مکتبی

ظفر، تۆرکجه دیوانینی، شعر شیوه‌سینی اساس توتاراق فضولی‌یه بنزه‌تمیشدیر. اؤندان تبعیت ائده‌ن بیر شاگیرد کیمی، هم دیلده و همده مضموندا فضولیانه حرکت ائتمیشدیر. فضولی‌نین بیر چوخ غزللریندن استقبال ائتمیش و اؤنلارا نظیره‌لر یازمیشدیر.
میثال اۆچۆن:
اؤلمادیم دؤور فلکده بیر نفس آزارسیز،
جؤورۆنه قاتلانماق اؤلور، اؤلماق اؤلماز یارسیز. . .

و یا:
یار وصلیندن جدا، پامالِ دؤورانم هنوز،
یانارام عئشق اؤدونا، بیمار هیجرانم هنوز. . .

و یا:

کؤنلۆم آچېلېر سرو خۆرامانېنې گؤرکج،
خوشحال اۏلورام پۆسته‌ی خندانېنې گؤرکج. . .

و یا:

یارب! مدام عنایتین ائت پیشوا بنا،
ذؤوق وصالېن ائیله‌گیلن آشنا بنا. . .

بو غزلده حتی تصورلر و تصویرلر فضولیانه‌دیر:

جان نقدینی فدا ره جانانا قېلمېشام،
کؤنلۆم ائوینی عئشقیله ویرانه قېلمېشام. . .

و یا:

ای **ظفر**! دوتگیل قولاق بیر دم **فضولی** شعرینه،
اۏندان اؤزگه هیچ شاعر شعر دئمز بو نمط. . .

و یا:

جانې جانان دیله‌میش **لا** دئمه‌دیم جان گئتدی،
لا دئمک کفر ایدی اۏل جانیله ایمان گئتدی.

۴- ۲. شاه ختایی‌یه توجه

ظفر اردبیلی، شاه اسماعیله‌ده توجه ائتمیش و اۏنون شعرلری‌نین استقبالېنا گئتمیشدیر. مثلاً بیر یئرده دئییر:

بیلدینمی کؤنۆل کی یار گلدی،
قېش گئتدی و لاله‌زار گلدی.

کی شاه ختانېن معروف مثنویسیندن ایلهام آلمېشدېر.
و یا بیر یئرده دئییر:
ای ظفر بو گفت و گو سلطان ختایی سؤزۆدۆر،
کئچمه نامرد کؤرپۆسۆندن، قۏی آپارسېن سئل سنی.

کی بورادا شاه ختایی‌دن بیر مصراع تضمین ائتمیشدیر.

۵- ۲. فارسجا شعرلری

شاعیرین اؤزۆنۆن دئدیگینه گؤره، یۆز مینلرجه فارسجا بئیت احتوا ائده‌ن دیوان‌دا یاراتمېشدېر. اۏ، فارس شعرینده «مرتضی» و «مرتضی قلی» تخلص ائدیرمیش.
«تذکره‌ی نصرآبادی»ده اۏنون فارسجا شعرلریندن ایکی بئیت نمونه نقل اۏلونوبدور:
آن که نشناسد به عالم محرم و بیگانه کیست،
در درون دل چه می‌داند که صاحب‌خانه کیست!
* * *
ز خُمار می‌گریزی به پناه شیشه‌ی می،
دل نازکت ندارد خبر از خمار دیگر.[8]

[8] مولوی‌نین آشاغېداکې غزلیندن آلېنماسې ظن ائدیلیر:
همه صیدها بکردی، هله میر! بار دیگر، / سگِ خویش را رها کن که کند شکار دیگر.
نظرش به سوی هرکس به مثالِ چشم نرگس، / بوَدش ز هر حریفی طرب و خمار دیگر.
خنک آن قمار بازی که بباخت هرچه بودش، / بنماند هیچش الا هوس قمار دیگر.

اؤزۆ دئییر:« . . . چۆن صفحه‌ی روزگاردا یادگار قالماق اۆچۆن خاطیره یئتیشدی کی فارسی اشعاری قریب یۆزمین بئیته یئتیشمیش ایدی . . . »

۶- ۲. دین و مذهبی

ظفر، قېزېلباش بیر شیعه‌دیر. حضرت علی (ع) نی چوْخ سئوه‌ن بیر مناقیب یازان شاعیردیر. بیر شعرینی «علی بن ابی‌طالب» ردیفی ایله قوشموشدور.

اۏ، مختلیف یئرلرده اۏزۆنۆن شیعه‌لیگینه اشاره ائتمیشدیر:

صراط مستقیمین معنی‌سی نه دیر؟ بیلگیل،
رسولدان سۏرا هادی علی ولی الله.
امام و هادی دۆرۆر اون بیر اۏغلو اۏل ولی‌نین،
زمان مهدی‌یه‌دک تا چېخا به امر ایلاه.

ظفر متشرع و عارف بیر شاعیردیر. اۏنون تحمیدیه‌لری، ساده و عارفانه‌دیر. تک تانرېنې سیتایش ائده‌ن شاعیر، غزللری‌نین بیر چوْخ قافیه‌لرینده تحمیدیه گتیرمیشدیر، روان و ساده دیل ایله تانرېنې وصف ائتمیشدیر:

صانع اودور عدمده ایکن وئردی جان بنا،
آرتېردې مۆلک و مال و محل و مکان بنا!

اۏ، هر نه‌یینی تانرېدان وئریلمیش بیر فضل و عطا و برکت حساب ائدیر و استغاثه ائده‌رک دئییر:

سن ظفر وئر، قالمېشام یالقېز، پناهیم کیمسه یوْخ،
دۆنیا و عقبادا سندن غئیر یوْخ سولطان بنا.

۷- ۲. ظفر دیوانی‌نین نشره حاضیرلانماسی

ظفر اردبیلی‌نین دیوانین نشره حاضیرلاماق اوچون اونون ۱۹۶۵ م. تاریخینده اسماعیل حکمت ارتایلان الیله تکثیر اولونان، یگانه «ظفر دیوانی» نوسخه‌سیندن استفاده ائتدیک: دئدیگیمیز کیمی بو نوسخه‌نی ظفر اوزو استنساخ ائتمیشدیر.

دیواندا دیباچه و شعرلر نظم‌سیز اولاراق یازیلمیشدیر. بعضی قطعه‌لر و غزللرده صحیفه‌نین حاشیه‌سینده وئریلمیشدیر. بیز بو الیازمانی نشره حاضیرلارکن آشاغیداکی ایشلری گوردوک:

۱. الیازمادا گلن شعرلری نظمه سالاراق، دیوانی دیباچه‌دن سونرا غزل، ترجیع‌بند، ترکیب‌بند، مسدّس، مخمّس، مستزاد و قطعه اولماقلا یئددی بولومده اوخوجویا تقدیم ائدیریک.

۲. هر بولومون شعرلرینی قافیه اعتباری ایله الیفبا سیراسینا سالدیق.

۳. بوتون شعرلرین اولچولرینی تعیین ائتدیک.

۴. متنین املاسینی، قبول ائتدیگیمیز جدول اساسیندا دوزه‌نه سالدیق.

۵. اوخویا بیلمه‌دیگیمیز و یا نوسخه‌ده یازیلمامیش و یا محو اولموش حرفلر و یا سوزجوکلرین یئرینه اوچ نقطه [. . .] قویدوق. آرتیردیغیمیز کلمه‌لری‌ده همین علامت [ ] ایچینه آلدیق.

۶. ظفرین شعرلری آذربایجان تورکجه‌سی‌نین کبار اردبیل شیوه‌سینده یازیلمیشدیر. امکان داخلینده بو شیوه‌نی ساخلاماغا چالیشدیق.

۷. کیتابین سونونا لازم اولان فهرستلری‌ده آرتیردیق. آدلار، لغتلر و سوزجوکلر جدولی، تشریحی فهرست و کشف الابیات ایله اوخوجونون ایشینی آسانلاشدیرماغا چالیشدیق. ظفر اردبیلی‌نین ادبی یارادیجیلیغی، فورما و مضمون باخیمیندان شیخ صفی ادبی مکتبینه داخیلدیر. اومید ائدیرم بو کیتابین نشری، همین مکتبین اوزه‌للیکلرینی توپلاییب بیر آرایا گتیرمه ایشینی آسانلاداجاقدیر. زحمتلریمیزین ثمره و اجرلرینی، فضیلتلر معبدی اردبیل شهری مدنیّتینه خیدمت ائده‌نلرین قدملرینه نیثار ائدیرم.

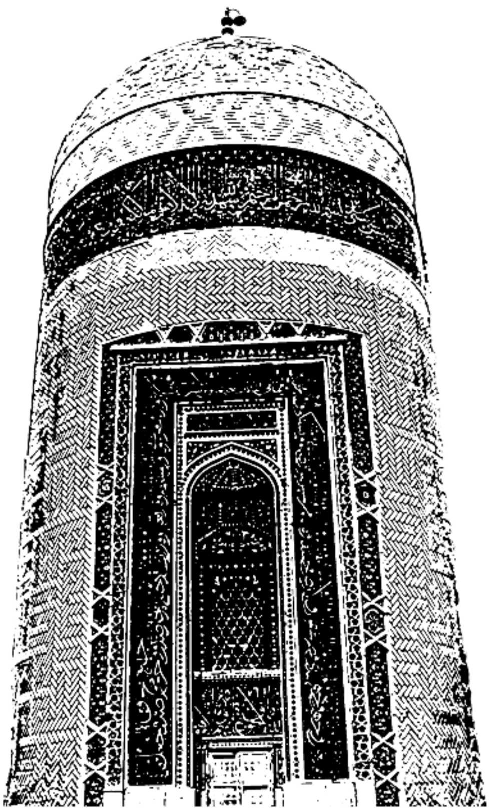
دکتر ح. م. صدیق

تهران- آذرماه ۱۳۸۷

ئىككىنچى

بۆلۈم:

دىۋاننىڭ تېكىستى

۱. دیباچه

بسم الله الرّحمن الرّحیم

شکر و سپاس نامتناهی، اۇل قادر بی‌چونه کیم چۆن عدمْ آسایشگاهېندان، وجود آرایشگاه‌لرینه جلوه وئریب؛ انسانی سایر مخلوقاتدن برگزیده ائدیب؛ نطق شریفینه ممتاز قېلدې. بو رباعې مضمونیله، رباعی:

اۇل کیم بو جهان خلقتین آغاز ائتدی،
صۆنعی، نیِ کیلکی نقش‌پرداز ائتدی.
انسانی قامې نطق ایله ممتاز ائتدی،
نطق اهلینی نظم ایله سرافراز ائتدی.

...... حمد بی‌حد و قیاس اۇل صانیعه کیم چۆن عبارت جواهر [...] قېلدان، سۇنرا اۇل گۆلشن ارم آئینی‌نی نظم اهلینین خامه‌ی [...] رشک نگارخانه‌ی چین قېلېب و غئیرت خلد برین یاسادې **جلّت الاؤه** و **عمّت نعماؤه** و **لااله غیره**.

و درود نامعدود اۇل انبیا حلقه‌سینین خاتمینه‌کیم **إنَّ الشّعر لحکمهٔ** و **إنَّ البیان سحرٌ**، نکته‌سی ایله شُعرا پایه‌سین، حکما مرتبه‌سینه یئتیردی **ـصلی الله علیه و اله و سلمـ**.

و سلام **صلوات** و **اکمل تحیّات** اونون وصی‌سینین پاک روانېنا کی، مـصدوقه‌ی **انــت منّی بمنزلهٔ هٰرون من موسی الا انّه لا نبیّ بعدی** کی امام پیشوای کلّ مخلوقاتدېر **علیــه الصلوهٔ و السلم** .

اما بعد، **ناظم لآلی حُلل** و حلی مرتضی قلی متولی بو طرز ایله بیان حال و بو نهج ایله شرح **ما فِی البال** ائدەر کی چۆن صفحه‌ی روزگاردا یادگار قالماق اۆچۆن، خاطیره یئتیشدی کی فارسيِ اشعارِي قریب یۆز بین بیته یئتیشمیش‌ایدی، بیر نئچه‌ده تۆرکۆ گفتارِي انشاء اۆلونا. هوای روح‌افزای بۏستان شۆوقا دۆشۆب، بۆلبۆل شوریده حال کیمی مست اۆلوب، بیر نئچه غزل شکسته‌بسته نظمه چکیب بو نادره مجموعه‌یه درج اۆلدو.

رحمت ازلی، اۆل پاک نهاد یۏلداشلارا کی، بو نوعروس شاهیده مُشاهیده قېلدېقجا اعلاسېنېن حلیه‌ی تحسین ایله جمال کمالېنا زینت یئتیره، و ادناسېنېن شأنینه مروّت بیرله زۆلف خطاسېندان عقده‌ی عیوبون چېقارېب آیینه‌ی قدرتیندن صیقل احسان ایله نقصان غبارېن گۆتۆره.

هو المثنوی:

کریمی کی یۏخدور بدایت اونا،
حکیمی کی یۏخدور نهایت اونا.
ائدەر ذرّەنی لۆطفۆ، تابنده حور،
کرم خوانېدان بهره بر مار و مور.
گدایيِ گهی پادېشاه ائیله‌ین،
گهی پادېشاهيِ گدا ائیله‌ین.
اۆدور باعث نصرت ایلن ظفر،
سفرده اگر اۆلسا یا خود حضر.
اۆدور جۆمله بی‌چاره‌لر یاوری،
اۆدور خیل آواره‌لر رهبری.
سېغېشماز تُنُگ ظرفه ذاتيِ اونون،
جهانيِ دوتوبدور صیفاتيِ اونون.

اۆنا کیم ائده‌ر همتی یارلېق،
وئریر ایسته‌دیگیندن آوارلېق.
اگر نئچه گۆن دهر آرا زار ائده‌ر،
دؤنۆب دۆشمنین خلق‌آرا خار ائده‌ر.
توکل ائوین قېل **ظفر** جایگاه،
آپارگیل اۆنون سایه‌سینه پناه.
خدا حمدیدن سۏنرا یۆزمین درود،
نبیّ و ولی نعتده قېل سرود.
عَلَیْهِ الصَلوةُ وَ عَلَیْهِ السَّلام،
هم آل و هم عترتینه بردوام.
تمام اۏلدو چۆن حمد و نعت و ثنا،
گۆناها قالامسا بنم **رَبَّنا**.
شروع ائیله‌دیم شعر اظهارېنا،
چۆ قۏیدوم قدم عئشق گۆلزارېنا.

قطعه

محمد عربی شأنی اۏندان آرتېقدېر،
کی غیر ملت اگر اۏلمېیا اۏنا قایل.
گۆنش کیمی بو جهانې دوتوبدور انواری،
حقیر ذرّه نه‌دیر کیم اۏلا اۏنا حایل.
اۏنون یۏلوندا فنا مطلق اۏلمېیان نه بیلیر؟
کی اۏلدورور سبب کل آفرینشِ گِل.

۲. غزللر

مستفعلن، مفاعل، مستفعلن، فعل.

– ٠ – ٠ – –   ٠ ٠ – ٠   – ٠ – –

- ۱ -

۱ اسم اله ایله سؤزۆ چۆن ائتدیم ابتدا،
حقّین عنایتی یئتیره تا به انتها.
بیر کیمسه‌یه ثنا قېلېرام کیم زوالې یوْخ،
هر اسم اعظمینه اوْلا جان و دل فدا.
اوْل بیر کریمدیر کی خلایقه جان وئریب،
موسانېن ال عصاسېنې اوْل ائتدی اژدها.
تا امر قېلدې عالمه شرع محمدی،
گؤنده‌ردی جبرئیل ایله **یس** و **طا** و **ها**.
۵ بیر کن سؤزۆ ایله چۆ یاراتدې بو عالمی،
آد ائتدی آخرت ائوینه منزل بقا.
ای مرتضی! بو دؤورِ فنانېن وفاسې یوْخ،
عاغلېن وار ایسه آچ گؤزۆنۆ ایسته گیل بقا.
جهد ائیله، گل کی اؤزۆنۆ قورتار بو ورطه‌دن،
سن کیم‌سن کی عرض ائده‌سن اوْنا مدعا؟

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

·−−− ·−−− ·−−− ·−−−

- ۲ -

قدی اوْل سرو رعنانېن کؤنۆل حؤکمۆنه‌دۆر طوغرا،
روادېر حؤکمۆ جان ایچره، اۆزۆدۆر شوخ بی‌پروا.
چکیلمیش قاشلارې یایې حذر قېل ای کؤنۆل! اوندان،
کی ایکی گؤزۆنۆن مردۆملریله ائیله‌دین غوغا.
اوْلور خم قامت سرو سهی [. . .]،
اگر مئیل ائیله‌سه گۆلشن‌آرا اوْل قامت رعنا.
گؤزه‌للره ایچره میثلی یوْخدور اوْل محبوب مه‌رویین،
یاراتمېش قدرتیله خالق بی‌مثل و بی‌همتا.
ظفر مۆژگانېنېن پئیکانېنا جانېن نشان قېلدې،
بلای عئشقه دۆشدۆ وئردی جانېن، اوْلمادې روسوا.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

·−−− ·−−− ·−−− ·−−−

- ۳ -

الف قدین گؤرۆب حرف ایچره دۆشدۆ باشا بیر سئودا،
بئې آیرېلدې الفدن دۆشدۆ بو خلق ایچره بین غوغا.
مجازې عئشقه دۆشدۆ بو تنِ زارېم، علاجېم یوْخ،
الیمدن اختیارېم آلدې بیر مه‌پاره‌ی ترسا.
اۆزۆ گۆل، ساچې سۆنبۆل، دیشلری دۆر، لبلری مئیگون،
قاشې یای، کیپریگی اوْخ، گۆزلریدیر نرگس شهلا.
اۆزۆ اینسان ولیکن صورتی حوری‌یِ جنتدیر،
شمیمیندن اوْنون زۆکام اوْلوبدور عنبرسارا.
مسیحا! وار علاجېن بیر مریض عئشق اۆچۆن ساخلا،

ظفر چوْخ درد چکدی تا کی درمان ائیله‌دی پیدا.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

---. ---. ---. ---

- ۴ -

۱ الیمدن اختیاریم آلدی بیر دلدار بی‌همتا،
کی وار پیدالیغی پنهان، ولی پنهانلیغی پیدا.
دوْشوْبدوْر باشیما سئودای عئشقی اوْلموشام گریان،
گوْزوْم یاشی، بو خلق عالم ایچره ائیله‌دی روسوا.
سمندر تک یانار عئشق آتشینه بو تن زاریم،
حیاتیم تا کی وار، چیخماز باشیمدان بو گلن سئودا.
غمیندن شال‌پوش اوْلدوم، تنیمدیر بوریا نقشی،
یئریمدیر گوشه‌ی مسجد، گره‌کمز اطلس و دیبا.
۵ **ظفر** باغلی قاپی آچدی یوْزوْمه، دوست بابیندان،
اوْنون آثاریدیر کیم بو جهانا دوْشدوْ یوْز غوغا.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

---. ---. ---. ---.

- ۵ -

۱ ایلاهی! باشیما سالمیش هوای عئشق بیر سئودا،
کی بو سئودا ایلن واردیر جهان موْلکوْنده بین غوغا.
سنی ظاهرده تاپماق بنده‌یه مشکلدوْروْر یارب!
کوْنوْلده ظاهرین پیدا ایریر ائتدی بنی روسوا.
سمندرتک بنی عئشق اوْدونا سالدی اوْز اوْدومدان،
بنیم سوزومو گوْرگج، کوْله باتدی بوْلبوْل شئیدا.
اوْلوب گوْل یوْزوْنه مایل، بئش اوْن گوْن چکدی افغانی،

بنیم تک اۏلمادې داییم سنین عئشقینده پابرجا.
۵ اگر مجنون یاخېب عئشق آتشینه جیسمِ عۏریانېن،
گؤزۆ آیینه‌سینه عکس سالدې صورتِ لیلا.
اگر فرهاد شیرین عئشقیده جانېن فدا قېلدې،
ظفر گؤز یاشېدان، لعل بدخشان اۏلدو هر خارا.
وگر پروانه یاخدې شمع اۏدونا پرو بالېن،
ظفر هم ائیله‌دی عئشقین یۏلوندا اؤزۆنۆ روسوا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.
– · – – · – – – · – – – · – – – · –

- ۶ -

۱ صیدق اۏزۆندن ائتمیشم بن جانېمې یارا فدا،
غم چکن البته اۏلور یار غمخوارا فدا.
ای کؤنۆل! چۏخ درد چکدین بو فنا مۆلکۆنده سن،
تا کی جان و دلدن اۏلدون یار دلدارا فدا.
بیر مجازی عئشقه دۆشه‌ن جانېنې بسلر عزیز،
اوٌل سببدن ائتمه‌دین جانېنې اغیارا فدا.
یار بیر، غمخوار بیر، دلدار بیردیر عاشېقه،
اۏندان اؤزگه غیردیر، غیر اۏلا اغیارا فدا.
۵ ای **ظفر**! شکّرشکن اۏلدون بو گۆن طوطی صیفت،
نقد عؤمرۆن ائیله‌دین یارِ شکربارا فدا.

مفاعیلن، مفاعیلن، فعولن.

ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ .

- ۷ -

۱ چېخار غمدن بنی یا کردگارا!
نهان عیبیم سنه‌دیر آشکارا.
جهاندا سندن اؤزگه دادرس یوخ،
چوْخ ائتدیم هر عدو ایلن مدارا.
اگر یار اوْلسا لؤطفون بو حقیره،
اله گلیر کلید مؤلکِ دارا.
سهایا گر نظر قېلسان ایلاهی!
اوْلور نورو گؤنش تک عالم‌آرا.
۵ قیامت کوییندە عفو ائت گؤناهېن،
شفیع ائتگیل رسولون، کردگارا!
عقیقه دؤندۆ اطراف یمنده،
ظفر! گؤز یاشېدان، هر سنگ خارا.
ظفر ظلمات ایچینده قالدې حیران،
سن اوْلگیل خیضرِ ره پروردگارا.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

ـ . . ـ ـ . . ـ ـ . . ـ ـ . ـ

- ۸ -

۱ رحم ائده مر من تقصیر چکن آهلارا،
جؤرمه بخشش یاراشېر عادل اوْلان شاهلارا.
بخششی بنده‌یه نسبت ده‌گیل اوْل سولطانېن،
لؤطف شایسته ده‌گیل همتی کوتاهلارا.
بو **ظفر**، باده‌ی وحدتدن اوْلوبدور سرمست،
ایچیریر شربت معنی، دِلی آگاهلارا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·–– –·–– –·–– –·–

- ۹ -

۱ سایمادېم هرگز یامان بن، یار ایلن یۆلداشېما،
چرخ گردون زهر قاتېبدېر روادېر آشېما.
یاندېرار هیجران اۏدونا، بیلمەزم وجهی نەدیر؟
بیر ستمگر دلبرین عئشقینی سالمېش باشېما.
قانلې یاش، از بس کی گۏزدن آخدې، نورو قالمادې،
رحم قېلماز اۏل ستمگر گۏزدن آخان یاشېما.
کۏنلۆمۆن سیرّرینی اظهار ائتمەدیم هئچ کیمسەیە،
ایشیمی سالدېم ازلدن نقش ائدەن نقاشېما.
۵ بس کی صبر ائتدېم، جفادان اۏلدو [بو] ائویم خراب،
عرض حالېم کیمسه یۏخدور عرض ائده سېرداشېما.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·–– –·–– –·–– –·–

- ۱۰ -

۱ شُکْرُ لله ای گۏزەل! دردین نصیب اۏلموش بنا،
یئتمەسین بو چرخ گردون‌دان یامان گۏزلر سنا.
چاتلاسېن اۏل گۏز سنین سارېیا ایستەر کج باخا،
خاک پایېندېر سنین ساری اۏزۆمه توتیا.
بیر کۏنۆل کیم سنی سئودی، قېلدې ترک خان و مان،
عاشېقا جانان وفا ائیلەر، نه بو دهر فنا.
یۆز بین ایلدن سۏنرا مجنون ایله لیلی سۏیلەنیر،
خلق آراسېندا بو سان مشهوردور عۆمرِ بقا.

۵ کؤهنه اوْلدو دؤورده فرهاد و شیرین قصه‌سی،
سؤیله‌نیر شیمدی **ظفر** عئشقی بو گؤنلر خلق‌آرا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

— · — · — — · · — · — · — —

- ۱۱ -

۱ **یارب!** مدام عنایتین ائت پیشوا بنا،
ذؤوق وصالیِن ائیله‌گیلن آشنا بنا.
کؤنلؤم ائوینده سندن اگر غیر وار ایسه،
قهرینله ائیله‌گیل سن اوْ فکری بلا بنا.
یؤز درد اگر بو دؤورِ فنادا چکه‌ر کؤنؤل،
بیر ابر رحمتین یئتیره‌ر بین دوا بنا.
غمدن بو خسته جانیِم اوْلوبدور بلا ائوی،
وئرگیل خزانه‌ی کرمیندن شفا بنا.
۵ درگاهیِنا بو بنده‌ده شایسته یوْخ عمل،
عالملریجه لؤطفؤنؤ گؤردؤن روا بنا.
یوْلوندا ثابت ائیله بنیم اعتقادیِمیِ،
شوْل یوْلدا مرتضانیِ ائله پیشوا بنا.
ائتمه ضعیف جانیِمیِ دوزخ شراره‌سی،
نور عدالتیله یئتیرگیل صفا بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

— · — · — — · · — · — · — —

- ۱۲ -

۱ شؤکر ائله‌رم کی یار اوْلوبدور ظفر بنا،
یئتمز هر اهل جؤرم و خطادان خطر بنا.

مستم مدام ساقی کوثر آیاغېدان،
بسدیر جهاندا نشئه‌ی آه سحر بنا.
باش اگمه‌نم بو دهر فنانېن هواسېنا،
تا یئتدی فیض صۆبح بقادان خبر بنا.
بیر دانه لیمو ایله مزاجېم یئرینده‌دیر،
سئودا نه‌دېر کی آرتېرا صفرا شکر بنا.
۵ چۆخلار بنیمله قېلدې مباهیله دهرده،
سېندېردې چرخ بۏینونو اگدی کمر بنا.
هر کیم نه اکسه تخم، هم اۏل اگدیگین بیچر،
بن اکدیگیم نهال وئریبدیر ثمر بنا.
بر ذره‌ّام کی پرورشیم گۆن شعاعېدېر،
نحس عقربین نحوستی ائتمز اثر بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

— • — • — — • • — • — • — —

- ۱۳ -

۱ صانع اۏدور عدمده ایکن وئردی جان بنا،
آرتېردې مۆلک و مال و محل و مکان بنا.
خوار و ذلیل ائتمه‌دی بو خلق آرا بنی،
عؤمرۆم چۏخ ائتدی وئردی اجلدن آمان بنا.
انعام ائتدی بیزه بو دۆنیا گۏزه‌للرین،
لۆطفیله وئردی نطق و شعور و بیان بنا.
دیل وئردی شۆکر نعمتینی ائده‌لیم مدام،
مین شۆکر، فیض رحمتی اۏلدو عیان بنا.
۵ شاد اۏل **ظفر!** کؤنۆلده داخې عقل قالمادې،
ایکی جهاندا عؤمر وئریر جاودان بنا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . – – – . – – – . – – – . –

- ۱۴ -

عئشق سئوداسېنې قسمت ائیله‌دی گردون بنا،
یاردان آیرې تکلّفدېر، گره‌کمز جان بنا.
خلق‌آرا فرهاد ایلن مجنوندان آرتې شهرتیم،
درد چوْخ چکدیم علاج ائتمز داخې درمان بنا.
غمدن اؤلدوْم کیمسه‌یه عرض ائتمه‌دیم احوالېمې،
بار الهٰا! قست ائیله بیر نفس ایمان بنا.
سن **ظفر** وئر، قالمېشام یالقېز، پناهېم کیمسه یوْخ،
دوْنیا و عوقبادا سندن غیر یوْخ سولطان بنا.
دوْنیا و عوقبادا سندن غیر یوْخدېر دادرس،
چوْن ازل گوْندن وئریبسن مئهر اوْزوْندن جان بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

– . – . – – . . – . – . – –

- ۱۵ -

دریادېر عئشق، متصل اوْلموش حباب اوْنا،
گؤزگوْدوْر اوْل کی جلوه وئرەر آفتاب اوْنا.
یاندېرماییبنجا عئشق اوْره‌گی، ائیله‌مز کباب،
پروانه شمع گؤره‌کجن اوْلور کباب اوْنا.
زاهید همیشه سرزنش ائیله‌ردی عاشېقه،
بن داخې دوْغرو سؤزلری یازدېم جاواب اوْنا.
بیر نئچه نوسخه ایسته‌دی بندن رموز عئشق،
کسدیم طناب عؤمروْنوْ، وئردیم کتاب اوْنا.
جنت باغې دئدیکلری یارېن وثاقېدېر،

ای بوالهوس! یئرین تانې وئرمه عذاب اۇنا.
تاپماز **ظفر** بو یۏلدا اۏ کیم واصېل اۏلمادې،
هر کیم خمار چکدی، دوادېر شراب اۇنا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– –٠–– –٠––

- ۱۶ -

۱ عرض حالېم وار کۅنۆل سولطانېنا،
بیر قولاق وئر، گل گدا دیوانېنا.
زاهیدین ایشی ریادېر خلق آرا،
عهدی یۏخدور، باخماگیل پیمانېنا.
ظاهری مؤمن‌دۆرۆر قلبی سیاه،
اۆلفتی وار روز و شب شئیطانېنا.
عاشېقېن قانېنا اۏل فتوی وئریر،
گیرمه‌گیل سن صادق عاشیق قانېنا.
۵ باطنی یۏخ خلق اۆچۆندۆر طاعتی،
تا کی عالم اۆز وئره دیوانېنا.
بو فنا دۆنیا اۆچۆندۆر ایشگیلی،
مین برابر بخلې وار احسانېنا.
آخرت ائوینده یۏخدور بهره‌سی،
غیر مالېن خرج ائده‌ر ایوانېنا.
اعتقاد ائتمز اۇنا بیمار عئشق،
احتیاجې یۏخ اۏنون درمانېنا.
سعی بودور گئجه‌ـگۆندۆز عاشیقین،
کیم اۆزۆنۆ یئتیره جانانېنا.
۱۰ بنده‌یه حق جانېبېنداندېر **ظفر**،

اویموش اؤل نفس لعین شئیطانینا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

ـ ـ .   . ـ . ـ   . ـ ـ . ـ   ـ . ـ

- ۱۷ -

۱ یارب! سنین بیر آدینادیر نقد جان بها،
ذاتین قدیمدیر کی اؤنا یوْخدور انتها.
هر کیم سنین یوْلوندا فنا گؤرمه‌دی اؤزۆن،
یوْخدور ایکی جهاندا اوْنون عؤمرۆنه بقا.
سنسن وئره‌ن بشارت امّید و بیم بیزه،
ائتدین کلیم عصاسینې خونخوار اژده‌ها.
تاپدې رسول مرحمتینله مقام قرب،
یس اوْلدو منزلتی وصفی طا و ها.
۵ یعقوب، اگرچی چکدی ایسه محنت و الم،
یوسف جمالې وئردی اوْنون گؤزۆنه جلا.
تاپدې حیات، آدم خاکی ز روح قدس،
آخیردا خاک اوْلدو اوْنا منزل بقا.
یارب! سنین سؤزۆنه **ظفر**دیر امیدوار،
اؤل بی‌کسی بو دام کدورتدن ائت رها.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ . ـ ـ   ـ . ـ ـ   ـ . ـ ـ   ـ . ـ

- ۱۸ -

۱ گؤزلرینین نشئه‌سی ائتدی بنی مست و خراب،
عئشق دریاسې اؤزۆنده گزه‌رم مثل حباب.
هیجر اوْدوندان جیسم زاریم شمع [تک] گریان دورار،

جیگریمدن هر نفس، دېشرا گلیر بوی کباب.
یار وصفینده یازېلدې آلتې بین بیت و غزل،
بحر عئشقیم سالدې [سویا] جۆمله سینی باب– باب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– –٠–– –٠––

- ۱۹ -

۱ ماه اۆزۆن پرده‌سی اوٍلموش سحاب،
آی اۆزۆنه یاخشې یاراشماز نقاب.
گۆن گلیین سندن ائده‌ر کسبِ نور،
عکس روخون طلعتی‌دیر ماهتاب.
مست گۆزۆن مردمۆدۆر راهزن،
مئی ایچیبن ائتدی جهانې خراب.
خنجر خونریزینی آلمېش اله،
بنا دئییر:« وئر بنا قانلې کباب!»
۵ گر جیگرین وار ایسه، قوْی چېخارېم،
عاشېق ایسن توتماگیلن هیچ باب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– –٠–– –٠––

- ۲۰ -

۱ پرده‌ده چوْخ قالدې روشن آفتاب،
یا علی! سالگیل گۆن اۆزۆندن نقاب.
عالمی قېلگیل منوّر گۆن کیمی،
مئهر اۆزۆنه یاخشې یاراشماز حجاب.
ظلمت کفر آلدې یئر اۆزۆن تمام،

عالمی تسخیر اۏچۏندۏر آفتاب.
گؤزۏمه گلمز یوخو بو غصه‌دن،
جیسم زارېمدان کسیلدی خورد و خواب.
۵ ایسته‌رم ساقیِ کوثردن **ظفر**،
تا کی کؤنلۏم اۏلمادان غمدن کباب.

مفاعیلن،مفاعیلن،مفاعیلن، مفاعیلن.

– – – . – – – . – – – . – – – .

- ۲۱ -

۱ خم اۏلدو قامتیم هیجران الیندن وئر شفا **یارب!**
وصال یاردان غیری بنا یۏخدور دوا **یارب!**
مجازی عئشق ایلن یۏخدور ایشیم زاهید کیمی دایم،
حقیقت نشئه‌سیندن وئر بنا جام بقا **یارب!**
آیېرما بنده‌نی محشر گۆنۆ ساقی‌یِ کوثردن،
اۏنون مئهری ایلندیر کؤنلۏنده ذۏق و صفا **یارب.**
جهاندا چۏخ حکومت ائیله‌دیم گؤردۏم وفاسې یۏخ،
چکیلدیم کۆنجه، لۏطفۏن کسمه‌گیل تا منتها **یارب!**
۵ یئتیشدی عؤمر یئتمیش دؤرده، گلدی موسم پیری،
جهاندا گؤرمه‌دیم هئچ کیمسه‌دن بوی وفا **یارب!**
ظفر وئردین بنا، دۏشمنلریمی خوار و زار ائتدین،
بحمدلله کی سندن گؤرمه‌دیم بیر کز جفا **یارب!**

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰

- ۲۲ -

۱ گۆنه‌کارم جهان ایچره بنی خوار ائیله‌مه یارب!
کمند زۆلف پیچانه گرفتار ائیله‌مه یارب!
ازلدن گۆن کیمی مشهور ائتدین ذرّه‌نی یئرده،
ابد مۆلکۆنده داخیِ خوار ایلن زار ائیله‌مه یارب!
خم اۆلدو قامتیم حمّال تک اسباب عُصیاندان،
ضعیفم، بوندان آرتیق بۆینوما بار ائیله‌مه یارب!
حکومت ائیله‌دیم چۆخ بو جهان مۆلکۆندن اۆساندیم،
بنا کۆنج قناعت منزلین دار ائیله‌مه یارب!
۵ **ظفر** وئردین جهاندا، دۆشمنیمی خوار و زار ائدین،
مسیحا منّتین چکمکده بیمار ائیله‌مه یارب!

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰ ‒ ‒ ‒ ۰

- ۲۳ -

۱ امام جۆمله انس و جان، علی‌ابن‌ابی‌طالب،
کۆنۆل مۆلکۆنده‌دیر سولطان علی‌ابن‌ابی‌طالب.
روادیر حۆکمۆ جان ایچره چۆ جان روح روان ایچره،
گزەر کون و مکان ایچره علی‌ابن‌ابی‌طالب.
اۆلوبدور باعث کثرت، ایچیبدیر باده‌ی وحدت،
بیلیبدیر قُربدان عزّت علی‌ابن‌ابی‌طالب.
بیر آدیِ حیدرِ صفدر، بیر آدیِ ساقیِ کوثر،
اۆچۆنچۆ خواجه‌ی قنبر، علی‌ابن‌ابی‌طالب.
۵ نبیله **لَحمُکَ لَحمی** سۆلشدی **دَمُّکَ دَمّی**،

وصیدیر **جِسْمُکَ جِسمی** علی‌ابن‌ابی‌طالب.
ظفر قولدور اوْنا، جاندان گئچیبدیر خان ایلن ماندان،
آیېرماز آخېر ایماندان علی‌ابن‌ابی‌طالب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

‒ ◡ ‒ ‒ ‒ ◡ ‒ ‒ ‒ ◡ ‒ ‒ ‒ ◡ ‒

- ۲۴ -

۱ ای رقیبیم! حالېمې بیل، کؤنلۆم افغانېن گؤرۆب،
سۆرماگیل بو خسته حالېن، گؤزلریم قانېن گؤرۆب.
وصلده گر خال هندوسون گؤرۆب یانسام اوْتا،
منع ائتمه کیم یانارسان، داغ هیجرانېن گؤرۆب.
سینه‌می مجروح ائدیبدیر تیرِ مۆژگانې اوْنون،
رحم ائده‌رسن حالېما، شوْل قانلې پئیکانېن گؤرۆب.
گؤزلری‌نین مردۆمۆ ائتمیش کؤنۆل صیدینه قصد،
رم ائده‌ر آهو کیمی شوْل خیل مۆژگانېن گؤرۆب.
۵ ائتمه‌دی دردیمه درمان خیضر و الیاس و مسیح،
عؤمر جاوید ایسته‌دیلر آب حیوانېن گؤرۆب.
شمع تک سوز نهان یاخدې زلیخا جانېنې،
یوسفین تهمت سؤزۆندن بند و زندانېن گؤرۆب.
بۆلبۆل شئیدا نوای عئشق دوتدو باغ‌آرا.
بیر نظر تا قوْنچانېن گۆلبرگِ خندانېن گؤرۆب.
دؤوره سالدې ساقیِ سیمین بدن گؤز ساغرین،
باشا چکدی باده‌نی، سیب زنخدانېن گؤرۆب.
بو **ظفر** جانېن فدا قېلدې اوْنون گۆل اۆزۆنه،
واله اوْلدو گؤزلری، چاک گریبانېن گؤرۆب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۲۵ -

۱ واله اۏلدوم ای پری! اۏل چشم فتّانېن گؤرۆب،
مست اۏلدوم تا لب لعل دۆر افشانېن گؤرۆب.
عاغلېمې تاراج ائتدی تۆرکتاز مردۆمۆن،
اۏدلارا دۆشدۆ تنیم، سیب زنخدانېن گؤرۆب.
شمع رویین گؤرەلی پروانه تک یاندېم اۏتا،
سو سپیلدی کؤنلۆمه سرو خورامانېن گؤرۆب.
قېلمېش ایدی شرحهـ شرحه سینەمی داغ فراق،
خاطیریم جمع اۏلدو چۆن زۆلف پریشانېن گؤرۆب.
۵ فارغ ایدیم عئشق الیندن سئیر ائدیردیم عالمی،
خسته دۆشدۆم تا کمند زۆلف پیچانېن گؤرۆب.
تا یۆزۆن گؤردۆم رفیقیمدیر **ظفر** شام و سحر،
قۏنچا تک آچېلدې کؤنلۆم لعل خندانېن گؤرۆب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·–

- ۲۶ -

۱ ای کؤنۆل! زهّادا اویما، گوشەی مئیخانه دوت،
عئشقدن منع ائیلەینده، سن اۏنا پیمانه دوت.
دلبرین شمع جمالې جلوەگردیر بزمده،
واعظین سؤزۆن ائشیتمه، سن ره پروانه دوت.
بۆلبۆلۆن افغانېنې ائشید سحر کی باغ آرا،
زاهیده دوتما قولاغېن، اۏل چکن افغانه دوت.
عاقیل اۏل، دیوانەنېن یۏخدور سؤزۆنه اعتبار،

اوٛل ره صحرا دوتاندا، سن ره فرزانه دوت.
۵ اختیاریم آلدي الدن بیر بوت ترسا بچه،
شیخ صنعان تک کؤنؤل گل دامن بوت‌خانه دوت.
تا آچا باغلي قاپي اوٛزوٛنا، فتح ایلن **ظفر،**
مغبچه سئودین، چوٛ هندو راه آتشخانه دوت.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · – – – · – – – · – – – · –

- ۲۷ -

۱ عئشقه دوٛشدوٛن ای **ظفر!** گل راحت جاني اونوت،
یئمه‌دین بزم وصالا بنزِ جاناني اوٛنوت.
عرصه تنگ اوٛلدو، خزانِ عؤمره یوٛخدور اعتبار،
پوٛسته‌ی خنداني و سیب زنخداني اونوت.
دلبرین محراب ابرو سینه ائیلردین نماز،
تا پریشان اوٛلمادین، زوٛلف پریشاني اونوت.
تؤک گؤزوٛن یاشین ندامتدن گئجه‌رلر تا سحر،
نشئه‌ی لعل لب و یاقوت رمّاني اونوت.
۵ چوٛن آیاغ چکدین بو دوٛنیانین ائویندن ای **ظفر!**
شؤوکت موٛلکِ سلیماني و سولطاني اونوت.

مفاعیلن،مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

– – – · – – – · – – – · – – – ·

- ۲۸ -

۱ جهان موٛلکوٛنه حقدن غیری یوٛخدور هیچ کیم وارث،
قدیم اوٛلدور، اوٛنون امری ایلن اوٛلموش جهان حادث.
یاراتمیش بنده‌نی کیم امرینه منقاد اوٛلا داییم،

وئره‌ن اوْلدور، آلان اوْلدور، هر ایشده بنده‌دیر باعث.
یئتیریر رزقینی مور ایله مارېن بی‌سبب بیردن،
سپه‌ر توْپراغا توْخمو نفع اوٚچوٚن غافیل اوْلان حارث.
جهان خلقی اویوبدور غئیبته جهل ایله غافلدیر،
بو فکری ائیله‌مز کیم دوزخ اوْدوندا یانار خابث.
۵ **ظفر!** اویما ایکی اوٚزلوٚیه، سوٚزوٚن بیر سوٚلوٚش داییم،
بیر اوْلور بنده‌لیک یوْلو، هئچ اوْلماز ثانې و ثالث.

مفاعیلن،مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.
ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ .

- ۲۹ -

۱ بن اوْلدوم خیل خلقه باعث اما اوْلمادېم وارث،
کی یوْخدور اعتبارې بیر شئیین کیم اصلیدیر حادث.
جهاندا گوٚرمه‌دیم بیر کیمسه کیم قوْولو اوْلا صادق،
ایکی سوٚزلوٚنوٚ چوْخ گوٚردوٚم سوٚزوٚ بیر گوٚرمه‌دیم ثالث.
مثلدیر یاخشېیا گلمز یامان دریایا غرق اوْلسا،
اوْنون حالېن بیلیر خالق ولی بالیق اوْلور باعث.
بهشتده تکیه‌گاه ائیله‌ر، ایچر سو آب کوثردن،
جهنم اوْدونا یانار ایکی دیلی ایلن خابث.
۵ **ظفر** تاپماز جهاندا هر کیشی بدخواه خلق اوْلسا،
کدورتدن اوْنو توْپراق آلتېنا تپه‌ر حارث.
عبث بحث ائیله‌مز هر جاهیل بی‌عقل ایلن عاقیل،
کی آخېر اوتانېر بحث ائتدیگیندن جاهل باحث.

مفاعیلن،مفاعیلن،مفاعیلن، مفاعیلن.

ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ .

- ۳۰ -

۱ بهارِ عؤمر گئچدی، تیترەشیر جیسمیم خزان گؤرکج،
آغاردې مویِ سر غمدن، جسد پۆزلار تومان گؤرکج.
تۆکندی بادەی عشرت، دیزیمده قالمادې قوّت،
بنا کار ائیلەدی غوربت گؤزۆم آغلار جاوان گؤرکج.
روادېر یاش تؤکمکدن کسیلدی گؤزۆمۆن نورو،
غم آلدې کؤنلۆمۆن ائوین، یاشېمدا رنگ قان گؤرکج.
گؤزۆمۆن قانلې یاشېندان نهالې پرورش تاپدې،
اۆزانېر سرو رعنانېن قدی آب روان گؤرکج.
۵ خیالېندېر بنا مهمان، کؤنۆل تختیندەدیر سولطان،
سفرده شاد اۆلور مهمان شکفته میزبان گؤرکج.
بو دۆنیا مالېنا وئرەن کؤنۆل عقبادا مرتددیر،
ساتار ایمانېنې تجّار، مالېندا زیان گؤرکج.
سارېلدې بۆینوما زۆلفون کمندی افعی ایلان تک،
اۆلور قۆرخاق کیشی غافیل یوخوسوندا ایلان گؤرکج.
کؤنۆل سئودای عئشقه دۆشەلی، غمدن **ظفر** تاپدې،
مقرردیر کی کؤهنه، نو اۆلور یارېن جاوان گؤرکج.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

ـ ـ . . ـ ـ . . ـ ـ . . ـ ـ

- ۳۱ -

۱ کؤنلۆم آچېلېر سرو خۆرامانېنې گؤرکج،
خوشحال اۆلورام پۆستەی خندانېنې گؤرکج.
گؤن، رشک ائدەر گۆل اۆزۆنۆ گؤرسه سحرده،
مه، پارەلنیر ناوک مۆژگانېنې گؤرکج.

نقاش اگر چکسه قلم بیر له جمالین،
تیترەر الی اؤل سیب زنخدانینی گؤرکج.
گر تاب وئره زؤلف پریشانینی اؤزده،
گؤن تیره اؤلور چهرەی تابانینی گؤرکج.
۵ دوزخ قاپیسی باغلانیبان جنت اؤلور دهر،
قؤینونداکی سیب و گؤل و ریحانینی گؤرکج.
فتح ایله **ظفر** یار اؤلور عاشیق زارا،
اسبابلانیر ناز ایله سامانینی گؤرکج.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

– – ۰ ۰ – – ۰ ۰ – – ۰ ۰ – –

- ۳۲ -

۱ گؤز چشمەسی ده جلوەی جانانه ائدەر موج،
دریا اؤزؤده گؤوهر دؤردانه ائدەر موج.
یارین اؤزؤنؤن عکسینه گؤز آیینه اؤلدو،
مئی بزمی اؤلان گوشەده پیمانه ائدەر موج.
ساقی اله مئی آلدی و دؤلدوردو پیاله،
شمع اؤزؤده ده سایەی پروانه ائدەر موج.
خوم داشلادی شؤوقؤندان اؤنون کرپیچی باشدان،
قان اؤلماق اؤچؤن نشئەی مئیخانه ائدەر موج.
۵ محو اؤلدو **ظفر**، قالدی اؤنون اؤزؤنه حیران،
گؤز مردؤمؤنؤن جیلوەسی مستانه ائدەر موج.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒

- ۳۳ -

۱ گئتمگه دوست کویونا، کؤنلۆم ایلن ائتدیم صلاح،
سؤیله‌دی کیم:« گۆن اۆزۆن گؤرمک مبارکدیر صاباح.»
شؤوقدن گؤزۆمه یوخو گلمه‌دی اوْل گئجه‌ده،
تا مؤذّنلر اوْخودولار کی **حَیَّ عَلَی الفَلاح.**
ساقیِ کوثر الیندن جامِ وحدت ایچمیشم،
عئشق سئوداسېن سالېبدېر کؤنلۆم ایچره روح و راح.
حاجېلار هر ایلده بیر قوربان ائده‌رلر کعبه‌ده،
بن شهید عئشق اوْلدوم تا اوْلا قانېم مباح.
۵ صلح کلّ ائتدیم جهان خلقی ایلن یوْخدور ایشیم،
تا کی دۆشدۆ نار ایلن آرامېزا صلح و صلاح.
ای **ظفر!** باغلي قاپېلار خوش آچېلدي اۆزۆنه،
وار، یاربن توْپراغېني چکگیل گؤزۆنه هر صاباح.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒ ‒ ‒ ⋅ ‒

- ۳۴ -

۱ بزم آرا ساقی اوْلوبدور بیر گۆل خودرایه باخ،
گۆندن آرتېبدېر ضیاسي، بدر اوْلموش آیا باخ.
گؤردۆ کیم بن اوْلموشام صهبای چشمیندن خراب،
دؤوره سالدي ساغری، اوْل شوخ بی‌پروایا باخ.
شعله‌ی حۆسنۆ چېخارمېش شمع باشېندان تۆتۆن،
کۆللری اوْدلارا یاخمېش بو گۆلِ حمرایا باخ.
بیلدی بۆلبۆل تک اوْلوبدور مسکنیم کۆنج قفس،
حالېما قېلماز نظر نازیله استغنایا باخ.

۵ اشک چشم خون فشانېم عازېم اوْلدو پاییٖنا،
دئدیم:« ای بی‌رحم! بیر کز موج ائده‌ن دریایا باخ!»
ای **ظفر!** چوْن منع ائیله‌ر عئشقدن زاهید بنی،
سؤزۆنه اویما، گؤز آچیٖب اوْل گۆل رعنایا باخ.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

–––٠ –––٠ –––٠ –––٠

- ۳۵ -

۱ جهان اهلینده بیر عهدی بۆتۆن یار موافق یوْخ،
کیمه اظهار ائدیم حال دلیم؟ کؤنلۆمده دردیم چوْخ!
یاخېبدېر جانېمې عئشق آتشینه بیر بوتِ ترسا،
روادېر سانجېلېر مۆژگان صفیندن سینه‌مه یۆز اوْخ.
چکیلمیش قاشلارې یایې، نهان یئردن بنی اوْخلار،
فغان کیم چشم مستی تؤکمک و ایچمکدن اوْلماز توْخ.
ظفرین اوْخونا بیر خسته جانېنې هدف قېلدې،
بو مشکلدیر کی بیر اوْخ یئرینه مجرا اوْلور یۆز اوْخ.
۵ نگارېمېن رقیبین سؤزۆنه آلدانما آل ائله‌ر،
اوْنون احول گؤزۆنۆن مردۆمۆنه نوک خنجر سوْخ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– ––٠– ––٠– ––٠–

- ۳۶ -

۱ هر کیمه قسمت ازل گۆندن وئریلدی نیک و بد،
عئشق سئوداسې بنا اوْل جۆمله‌دن دۆشدۆ رسد.
کؤنلۆمۆن آیینه‌سینه بسکی صیقل وئرمیشم،
گؤزۆمۆن پرده‌لریندن زایل اوْلموشدور رمد.

بیر الیفدیر جۆمله‌ی اشیانې موجود ائیله‌ین،
صانع اۇلدور، واحد اۇلدور، **قُلْ هُوَ اللهُ اَحَد.**
فکر باطن ائیله‌مز زاهید، گۆزۆ ظاهرده‌دیر،
مکتبه گلمیش اوشاق تک اۇخور **اللهُ الصَّمَد.**
ظاهر اۇلدور، باطن اۇلدور، اوّل اۇلدور، آخېر اۇل،
هر نه کیم امر ائیله‌سه حۆکمۆ روادېر تا ابد.
ای **ظفر!** سن اۆزۆنۆ اۇل یارا قوربان ائیله‌گیل،
لۆطف و احسانېندان اۆزگه بنده‌یه یۇخدور مدد.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . –   – – . –   – – . –   – – . –

- ۳۷ -

هیجر الیندن غملی کۆنلۆم اۇلمادې بیر لحظه شاد،
یار بدخو، چرخ کج‌رو، عۇمره یۇخدور اعتماد.
حیف کیم گئچدی شبابِ عۇمر و گلدی وقت شیب،
کۆنلۆنۆ صاف ائتمه‌دی بنیمله چرخ کج نهاد.
ظلمت اۇلدو دود آهېمدان، دوتولدو مئهر و مه،
اۆزۆمه باغلې قاپېلار، اۇلمادې بیر گۆن گۆشاد.
وصل شهدی یئرینه، سم وئردی بو دۆوران عوض،
غصّه چکمکدن وئریلدی حاصل عۇمرۆم به باد.
بو همان دۆور زاماندېر کیم اوروبدور بیر یئره،
تاج و تخت و مۆلک جمشید و سریر کیقباد.
تا **ظفر** یار اۇلمایېنجا بیر داخې مۆمکۆن ده‌گیل،
کیم دۆشه سر وقتیمه بو چرخ دونِ کج نهاد.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.–

- ۳۸ -

۱ ائتمیشیدی یار کؤنلۆم مستمند،
باغلامېشدې بؤینوما مشکین کمند.
سرو رعنا تک خرامان بیر گئجه،
گلدی حالېم سؤردو کیم:« ای مستمند!
تلخ ایمیش هیجران اۏدو کؤیمۆش سنی،
وصل خۏشتردیر یانېندا یۏخسا قند.
سؤیله‌دیم کیم بو گئجه وصلینده‌یم،
یاندېرېرام آتشه مشتِ سپند.
۵ کیم وصالېنا ایریشدیم بو گئجه،
آیرې بیلمم لبلریندن شهدِ قند.
سؤیله‌دی:« ای عاشېق زارېم **ظفر!**
وار ایمیشسن رشته‌ی زۆلفۆمده بند.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.– ––.–

- ۳۹ -

۱ قلم آلدېم کی یازېم از غم هیجران کاغذ،
قانلې چشمیم سویودان اۏلدو زر افشان کاغذ.
اۏدا یاندې جیگریم دود ایله چېخدې آهېم،
باشې یېخېلمېش ایلان اۏلدو اۏ بی‌جان کاغذ.
گۆل رعنا کیمی گه سارې اۏلوب گاهی سُرخ،
سربه‌سر اۏلدو اۏزۆ سرخ گۆل افشان کاغذ.
اۏت شرارې دۆشۆبن جانېنا یاندې بئله کیم،
دیله گلدی ائله‌دی آه ایله افغان کاغذ.

۵ بسکی یازېلدې و پوزولدو، قارا اۏلدو اۆزۆ،
یایخادې سویا قامې دفتر و دیوان، کاغذ!
قانلې چشمیم سویو از بسکی گۏزۆمدن آخدې،
آق ایکن رنگی دۏنۆب چۏن گۆل و ریحان کاغذ.
ای **ظفر!** صبر ائله تا کی وصاله یئته‌سن،
سنین آهېندان ایدی ائیله‌دی افغان کاغذ.

مفاعیلن، فاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

— — — ٠ — — — ٠ — — — ٠ — — — ٠

- ۴۰ -

۱ اۆزۆن گۏرکج کۏنۆل قوشونو سالدې بنده، بیر دلبر،
اۏنون قئیدیندن آزاد اۏلماغا یۏخدور بیزه رهبر.
توتوشموش شمعه دۏندۆ جیسمِ زارېم عئشق اۏدوندان،
مگر پروانه‌لر سۏندورمگه جمع اۏلالار یکسر.
کۏنۆلده ساخلادېم عئشق اۏدونو مجمر کیمی آخېر،
بنی روسوای قېلدې دهرده سیلابِ چشم تر.
اۏدا دۆشمۆش ایلان تک گئجه‌ـگۆندۆز پیچ و تابېم وار،
اۏنون گۆل چهره‌سی‌نین تابدان جانېمدا وار اخگر.
۵ جهاندا یار اۆچۆن چۏخ سئیر ائدیب آخېر **ظفر** تاپدېم،
بن اۏلدوم مئهر اۆزۆندن بنده اۏنا، اۏل بنا رهبر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

— ٠ — — — ٠ — — — ٠ — — — ٠ —

- ۴۱ -

۱ چکدیم ایسه بو فنا دۆنیادا بئش گۆن دردسر،
عاقبت فریادېما یئتدی دم آه سحر.

طالب دۆنیا اۇلانېن گؤزۆ دۏیماز دۆنیادان،
مال جمع ائتمکدن اؤترۆ فرق ائتمز خیر و شر.
زاهیدین خلوتده داییم خلق اۏچۆندۆر طاعتی،
باغدان دېشرا اۇلان آغاج باشې وئرمز ثمر،
مرتضی قولو اۇلانېن کینی اۇلماز کؤنلۆنده،
هر خطا گؤرمۆشلرین کؤنلۆنده وار بغض عؤمر.
ای **ظفر!** دۏغرو اۇلانېن مۆلکینه یۏخدور زوال،
اگری اۇلان بو جهاندا باغلاماز هرگز کمر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ⋅ –   – – ⋅ –   – – ⋅ –   – – ⋅ –

- ۴۲ -

تازا دلبر شۏوقۆ دۆشدۆ باشېما پیرانه‌سر،
شُکْرُ لله حاصل اۇلدو مطلبیم بی‌دردسر.
طالعیم اۇلدو ظفر اولدوزو ایله توأمان،
عاقبت یئتدی یئرینه چکدیگیم آه سحر.
جانېما دۆشمۆش ایدی عئشق آتشی بۆلبۆل کیمی،
بیر گۆل اۆزلۆ یار اۆزۆندن روشن اۇلدو چشم تر.
حیف کیم اگدی شجاعت غیرتی اندامېمې،
ضعف آرتې گۆن به گۆن اۇلمایا تک **یَوْمُ الْبَتَر**.
باش آغاردې، دیش تۆکۆلدۆ، بئلده قوّت قالمادې،
حلقه اۇلموش یایا دۆندۆ سرو رعنا تک کمر.
صبر ائدیب چکدیم آیاغې بیر قناعت کۆنجۆنه،
یار اۇلا بیر گۆن مگر توفیق ایلن فتح و **ظفر**.

- ۴۳ -

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

ــ ـ ـ ــ ــ ـ ـ ــ ــ ـ ـ ــ ــ ـ ــ

۱ عئشق ائده‌ر بۆلبۆل شئیدا کیمی عاشقلری زار،
وصله چۆن یئتدی خلیل، اۆد اۆنا اۆلدو گۆلزار.
اۆل زماندان مثل اۆلموش گۆل و بۆلبۆل رمزی،
خلق آرا عئشق و محبت سؤله‌نیر لیل و نهار.
عئشق دئدیکلری‌نین وصلی شب و روزوندا،
هر کیمی یار عزیز ائتدی داخئ ائتمز خوار.
جینسی [...] اۆلانئن اصلی ازل گۆندندیر،
حنظلین تۆخمو اۆلور تلخ و اۆزۆ [...]
۵ جنّته قابیل ایمیش کۆنده‌ی دوزخ ای دِل!
گل **ظفر** سؤزۆن ائشیت [...]

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ــ ـ ــ ــ ــ ـ ــ ــ ــ ـ ــ ــ ــ ـ ــ

- ۴۴ -

۱ سانماگیل هر توز یئیه‌ن کیشی سنا یۆلداش اۆلور،
بیر یامان گۆن باشا دۆشنده سنا سئرداش اۆلور.
نئچه کیم بیر عورت ایکی کیشیدن دۆغدو اۆغول،
اۆل سنا قارداش اۆلماز، بلکه قارئنداش اۆلور.
تا جهاندا دؤولتین وار، بنده فرماندئر سنا،
دؤولتین چۆن گئتدی الدن، وارئیان اوباش اۆلور.
مردۆم چشمیم گۆزۆم یاشئنئ محرم ائیله‌مز،
چۆن کی مردۆم زاده‌دیر اوّل گۆزدن یاش اۆلور.
۵ گۆز یاشئ اۆندان بنی روسوا ائدیبدیر عالمه،
بحر آرا توتسام وطن خلق جهانه فاش اۆلور.

اینجه یاغدیردې بنا اطفال الیندن داش فلک،
کیم تۆشۆرسه خلق عالم، یئر اۆزۆ پرداش اولور.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

‒ ‒ ‒ . ‒ ‒ ‒ . ‒ ‒ ‒ . ‒ ‒ ‒ .

- ۴۵ -

۱ توتوشدو هیجر اۆدونا جیسم زاریم وصل مۆمکۆندۆر،
کی هر کیم یاندې بیر کز، شعله‌ی آتش‌دن ایمندیر.
بنی دیندن چیخاردې سئحر ایلن بیر کافر هندو،
کؤنۆل! شاد اول کی یانماز آتشه هر کیم کی مؤمندیر.
اگرچی آیرې دۆشمۆشم وطندن، یوٌخدور آرامیم،
ایمس غوربت کؤنۆل شهری ایچینده یار ساکیندیر.
یقینیم حاصل اوٌلدو، اضطرابیم گئتدی کۆنلۆمدن،
سعادت اوٌلدوزیله اختر بختیم مقارندیر.
۵ گؤزۆم مردۆملری خال لبین گؤزدن نهان ائتمیش،
رقیب اوٌلموش بنا پنهان، کؤنۆل مۆلکۆنده خایندیر.
ظفر، باغلې قاپې آچدې اۆزۆمه دوست بابیندن،
غم اهلینه دئیین گلسین، بو گۆن بیزده خوٌش آئیندیر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

‒ . ‒ ‒ ‒ . ‒ ‒ ‒ . ‒ ‒ ‒ . ‒

- ۴۶ -

۱ غیر گر بیلمه‌سه حال دلیم، الله بیلیر،
کؤنلۆمۆن سیررینی هر نسنه ایسه، شاه بیلیر.
مئهری تک مئهری کؤنۆل ائوینی پُر فیض ائتمیش،
دردی جانیمدا نهان اوٌلدوغون اول ماه بیلیر.

تن زاریمنی اگر یاخدی ایسه هیجر اوْدونا،
گاه اگر قدریمی اوْل بیلمز ایسه، گاه بیلیر.
شۆکر کیم دوْغرو یوْلا سالدی بنی لۆطف خدا،
بن بیلن یوْلو قاچان جاهیل و گمراه بیلیر.
۵ مدعی رغمی ایله تاپدی **ظفر** راه نجات،
چۆن کمینه اؤزۆنۆ بنده‌ی درگاه بیلیر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ

- ۴۷ -

۱ سرو تک گر جلوه قیلسان باغ آرا ای سرو ناز!
جان فدا ائیله‌ر آیاغین توزونا اهل نیاز.
قاشلارین طاقینا بن سجده اوْنون چۆن ائیله‌رم،
کیم قیلالار کعبه‌نین ائوینه از هر سو نماز.
بیر دیل ایله بن سنا راز دلیم دئییم نئجه؟
یۆز دیل ایله گر دئسم قالیر کؤنۆلده جۆمله راز.
شمع روخسارین بنی پروانه تک کؤیدۆ گئجه،
دانا دک بی‌تاب ایدیم جان قوْیمادی بنده گداز.
۵ یا **ظفر**ین گؤزۆنۆن مردۆملرین ائیله سپند،
یا اؤزۆنۆ گیزله‌گیل، ائتگیل گؤزۆندن احتراز.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠

- ۴۸ -

۱ اوْنون مئهریندن اؤزگه، زار کؤنلۆم راهبر بیلمز،
ضعیف و ناتواندیر، عئشقدن غیری هنر بیلمز.

اوراردې تیشه‌نی فرهاد، مر شیرین هواسیله،
باشېندا یار سئوداسې اوْلان، کوه و کمر بیلمز.
اگر مجنون هوای لیلی‌دن روسوای خلق اوْلدو،
اوْنون حالېن نه بیلسین اوْل کی بیر آه سحر بیلمز.
چمنده زار اوْلوب بۆلبۆل، گۆل اوْچۆن گر چکه‌ر افغان،
باشېندا عئشق سئوداسې اوْلان، شام و سحر بیملز.
ریایی عئشقه دۆشدۆ بوالهوس روسوای خلق اوْلدو،
اوْلارېن دوتدوغو یوْلو **بِحَمْدِالله، ظفر** بیلمز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.– ––.–

- ۴۹ -

عارف اوْلان سیررینی هر کیمسه اظهار ائیله‌مز،
یار گۆلدۆر عاشېقېنې بی‌سبب خار ائیله‌مز.
ظاهر و باطنده بیردیر عاشېقېن کوْنلۆ مدام،
یارسېز گر باغا گیرسه سئیر گۆلزار ائیله‌مز.
دیزینی قوجاقلاییب، یاتېر اگر یار اوْلماسا،
اوْز یارېندان غیر، مئیل اوْزگه دلدار ائیله‌مز.
بو جهاندا گوْرمه‌دیم بیر عهدی بۆتۆن دلرۆبا،
گوْزۆمۆ گریان گوْره‌ر فکر گهربار ائیله‌مز.
عاشېق اوْلدور جانېنې قوربان ائده جانانېنا،
هر کوْنۆل کیم جانېن ایسته‌ر فکر دلدار ائیله‌مز.
شمعه یانماقدان پر پروانه‌نین نه باکی وار؟
کعبه‌ی عئشقه ایره‌ن فکر گران‌بار ائیله‌مز.
ای **ظفر!** گریان گوْزۆن ائتدی سنی روسوای خلق،
دئمه داخې کیمسه سرّ سوْزۆنۆ اظهار ائیله‌مز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۵۰ -

١ یار وصلیندن جدا، پامالِ دؤورانم هنوز،
یانارام عئشق اوْدونا، بیمار هیجرانم هنوز.
خاطیریمدیر جمع کیم غیر ایله یوْخدور اؤلفتین،
دئمه کیم یاد اوْلموشام، در فکر جانانم هنوز.
گؤزلریمدن قانلي یاش آخماقدان اوْلدوم بی‌بصر،
بویونو چکمده، بیلگیل پیرکنعانم هنوز.
گر گداتک دربه‌در دؤشدؤم وصالیندان جدا،
اؤز یانیمدا فکرین ایلن، شاه [و] سولطانام هنوز.
۵ بیر کمینه چاکریندیر بو **ظفر**، ای گؤلعذار!
دؤشمؤشم گر نظریندن، بنده فرمانم هنوز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۵۱ -

١ اوْلمادیم دؤور فلکده بیر نفس آزارسیز،
جؤورؤنه قاتلانماق اوْلور، اوْلماق اوْلماز یارسیز.
بیر طرف آزار عالم، بیر طرفدن سگ رقیب.
آلمیش اوْرتایا بنی و قالمیشام غمخوارسیز.
ای ستمگر یار! بیر رحم ائیله‌گیل احوالیما،
قوْنچا تک پژمرده اوْلدو خاطیریم دلدارسیز.
اؤلفتی کس سن رقیبدن، خسته کؤنلؤم شاد اوْلا،
دئمه کی بوستان آرا گؤل هرگز اوْلماز خارسیز.

مونجا دردلر سندن اؤترۆ چکمیشم ای گۆلعذار!
گل **ظفر**له یار اۏلگیل، قۏیماگیل غمخوارسیز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– ––٠– ––٠– ––٠–

- ۵۲ -

عئشق ترکین ائیلەمم تا وار بدنده بیر نفس،
بنا دئرلر گر هوسدیر عئشق، بسدیر بو هوس.
یار جاهیلدیر اگر باشیندا واردیر چۏخ غرور،
آیاغی کسمەم کویوندان دئمەسینلر بوالهوس.
باشلاریندا بو جهان سئوداسی وار زاهیدلرین،
هئچ دئمزلر کیم یئتیشیر دادا بیر فریادرس.
عئشقدن غافل اۏلانلار سنگساز ائیلەر بنی،
کؤنلۆمۆن شیشەسینه دگسه سینار پرّ مگس.
پاسبانم گئجه- گۆندۆز کویوندا اۏل دلبرین،
بۆلبۆل شوریدەیه خۏشتر گلیر کۆنج قفس.
ای **ظفر!** صبر ائلەگیل بو دهر دونون جۆورۆنه،
یئتیشیر بیر گۆن سنین فریادینا فریادرس.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–٠– ––٠– ––٠– ––٠–

- ۵۳ -

ترک ائتمه ای کؤنۆل! یارین هواسین بیر نفس،
بی‌وفا یارا کؤنۆل وئرمه، سنا بیر یار بس.
چک باشین بو دهر فانیدن قناعت کۆنجۆنه،
بۆلبۆل شئیدا کیمی آرامگاهیندیر قفس.

ای **ظفر!** جانېن فدا قېل بیر وفالې دلبره،
یار وصلین گر دیلرسن غیردن پیوندی کس.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ . ـ

- ۵۴ -

۱ ای فلک! ائتدین بنا بو دؤورده آزار بس،
ائیله‌دین بۆلبۆل کیمی آزار الیندن زار بس.
زعفرانه دؤندۆ بنزیم لاله‌سی، هیجران یئتر،
گر وصالا یئتمه‌سم کؤنلۆم اوْلور افگار بس.
کفره سالدې کؤنلۆمۆ، یارېن مشوش زۆلفلری،
چۆن‌کی دام عئشقه دۆشدۆم ائتدیم استغفار بس.
دۆنیادا یاندېردېن ایسه، دوزخه سالما بنی،
بۆینوما باغلادېن آخېر رشته‌ی زنّار بس.
۵ ایسته‌مم سندن بو دۆنیا مۆلکۆ ایله مالېنې،
مطلبیم بودور جهاندا: اوْل پری رخسار بس!
سینه‌می مجروح ائتدی اگری ـ اگری باخماغې،
چکدی خنجر قتلیمه اوْل غمزه‌ی خونخوار بس.
بو **ظفر** یالقېز قالېبدېر ایکی دۆشمن الیده،
مونجا کیم آزار قېلدېن چرخ کج‌رفتار، بس!

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ . ـ

- ۵۵ -

۱ گه سارالدې، گه قېزاردې رنگ زردیمدن قوْیاش،
عئشق پنهانېمنې ائتدی بو جاهان خلقینه فاش.

وئردیگینی آلدې الدن بو سپهر نیلگون،
ائتمه‌میشدیم هرگز اوندان منصبی چۆن بن تلاش.
گه گۆتۆردۆ چرخ اۆزۆنه، گاه سالدې توپراغا،
حیف کیم یوٚخدور اونون طبعینده بیر عقل معاش.
زهر قاتدې آشنا، هئچ بیلمزم فکری نه‌دیر،
دۆشمنینه هئچ کیشی ایچرمه‌ییبدیر قانلې آش.
۵ اۆدوما یاغمور، یئرینه سپمه‌دی بیر قطره سو،
گۆن به گۆن یاغدېردې باشېم اۆزه‌رینه تۆرلۆ تاش.
انتقامېن چکدی آخېر بو **ظفردن** اوٚل خسیس،
سال و مه اوٚل بینوایې ائیله‌دی صاحب فراش.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ۰ – – ۰ – – – ۰ – – – ۰ –

- ۵۶ -

۱ اختیارېم آلدې الدن [اوٚل] نگار حوروش،
مست ایکن مخمور اوٚلدوم، گزه‌رم دیوانه‌وش.
ساغر آلمېش الینه دوٚلدوربان ایچیر مدام،
گۆزلریمین مردۆمۆ تک اوٚلموشام خمیازه‌کش.
قاشلارېمېن طاقېنې اگمیش قورولموش یای کیمی،
گۆل جمالېن تا کی گۆردۆم مرغ روحوم ائتدی غش.
ساقیا! گل دۆوره سالگیل ساغری، مست اوٚلالېم،
بس خمار اوٚلدوق، زمانې هم اوٚلالېم باده‌کش.
۵ به تکی پشمینه‌پوش اوٚلماق زامانې وقتیدیر،
بیزه داخې خوش یاراشماز بئیله گۆنده کش و فش.
ای **ظفر!** فرزانه ایدین، گل بو گۆن دیوانه اوٚل،
گزگیلن مجنون کیمی بیر نئچه گۆن دیوانه‌وش.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۵۷ -

قۆیمادیٖ شام فراقیٖن بو کؤنۆلده عقل و هوش،
باده وئرگیل کؤنلۆمۆ غمدن چیٖخار، ای مئی‌فروش!
هوشومو آلدیٖ الیمدن هم فراقیٖن، هم خمار،
هم گتیره‌ر، هم آپارار مئی آرادان عقل و هوش.
باده‌ی وحدت ایچن دایم بهشتده سئیر ائده‌ر،
دۆن گئجه گلدی قولاغیٖما سمادان بو سروش:
« – گۆن اۆزۆنۆ گر بولوت دوتسا بیل اۆنون وجهینی،
مه جمالیٖن رشکیدن اۆلموشدورور اوُل پرده‌پوش!»
لعل مئیگونون خیالیٖندان سیه‌مست اۆلموشام،
یاخو چشمین ساغریندن اۆلموشام بن باده‌نوش.
بو **ظفر** روز ازلدن مست و مدهوشوندورور،
عیبی چۆخدور بو جاهاندا، اۆلگیلن سن عیب‌پوش!

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فع‌لن.

–– –·–· ––·· –·–·

– ۵۸ -

بیری کی کعبه ساریٖ دیلده باغلادیٖ اخلاص،
اؤزۆنۆ مسجد ایلن خانقاه‌دن ائتدی خلاص.
کؤنۆل خلاصیٖ دیلرسن عیان قیٖل اخلاصیٖن،
میسّر اۆلا ده‌گیل اۆلمادان عیان اخلاص.
ریایی خلق کیمی ائتمه اؤزۆنۆ ظاهر،
چۆ باطین ائوی ده‌گیل جمع یۆخدور اخلاص.

حواس چۆن متفرّقدۆرۆر، ریادیر ایشین،
عوام صورتی تک اؤزۆنۆ بیلیرسن خاص.
۵ سماع و وجد ایله خلقی یولدان آزدیرما،
اؤزۆن آرایا سالیب زن تک اولماگیل رقّاص.
ظفر! اولارا قاریشما ریادان اول فارغ.
غنا و فقر و فنا بحری ایچره اول غوّاص.

مستفعلن، مستفعلن، مستفعلن، فعل.

— ·   — · — —   — · — —   — · — —

- ۵۹ -

۱ فریاد! اولمادیم غم الیندن دمی خلاص،
دردیمه چاره قیلمادې بیر لحظه عام و خاص.
گلدی هوای عئشق باشا گئتدی عقل و هوش،
اول درد عئشقه‌دیر متوجه قامې خواص.
مسکین ظفر بلایا دۆشۆبدۆر بو دهرده،
یارب! عنایت ائیله‌سن، ائیله اونو خلاص،
چوخ درد چکدی بنده‌لیگین ائیله‌سن قبول،
محمود دهرسن سن و اولدور ایاز خاص.

فعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

— · ·   — — · ·   — — · ·   — — · ·

- ۶۰ -

۱ خنجرین آجیسې ای سرو روان! جانیما خاص،
غمزه‌دن آتیلان اوخ بو تن عریانیما خاص.
ایسته‌گیل بزمینه بیز عیش و طرب خاصلارین،
گر بیزه سن گله‌سن کلبه‌ی ویرانیما خاص.

عاشیقام وصفینی نئچه ائده‌ییم بیر دیل ایله،
شؤوقونون مرتبه‌سی دفتر و دیوانیما خاص.
بوالهوسلر نه بیلیر عئشق فنونون ای یار!
بیر قبادیر کی گلیبدیر **ظفر** اندامینا خاص.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ

- ۶۱ -

۱ دلبرین شؤوقوندان ائیله‌ر باده ایلن جام رقص،
ساقیا! مئی وئرگیلن کیم پخته اؤلسون خام رقص.
گؤن خجل اؤلور گئچنده قصر و بامیندان اؤنون،
ظُهر ائیله‌ر ذرهّ تک اؤل کویدا تا شام رقص.
شاهد بزمین داخي کؤنلؤنؤ آلین مئی ایله،
ائتمه‌سین مجلس اؤزؤنده نشئه‌نیز ناکام رقص.
خانقاه خلقی‌نین اؤل آرادا یئری یوْخدورور،
چوْن ریایی ایشلری وار اؤلماسین بدنام رقص.
۵ ای **ظفر!** بو نوع رقصین بیر مبارک حالي وار،
هر کیشی تمکین ایلن رقص ائتدی اؤلماز خام رقص.

فعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

ـ . . ـ ـ . . ـ ـ . . ـ ـ . .

- ۶۲ -

۱ دلبرین فکری ایلن اؤلدو کؤنؤل عئشقه حریص،
یوسفین ایگین وئریر پارا اؤلان قانلي قمیص.
چوْخ بها خلق وئریر نازک اؤلان گفتارا،
قیمتی اکسیک اؤلور شعر اگر اؤلسا رخیص،

بیر نئچه بیت یازېلدې وار ایدی قافیه تنگ،
کثرت ار خلق آرا اؤلسا، اؤلور جای لحیص.
کؤنلۆمۆز مئیلی جیگر یازېیا صید ائتمک اۆچۆن،
غم کؤنۆلدن گئدیرەر باده ایلن سیر قنیص.
قصه ائشیتمه‌گیلن بی‌سر و پا ملّادان،
یالانې جمع ائدیب خلق آرار ائیلەر تلخیص.
ای **ظفر!** تجربه کار اؤلمېیان ایشین بیلمز،
بو سببدن ائله‌دین دهر آرا بین تمحیص.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۶۳ -

عئشق جؤوهردیر، کؤنۆلده گؤزگۆسۆ اؤلموش عرض،
اؤل مجلّی گؤزگۆده یارېن جمالېدېر غرض.
گر الینده اؤلماسا دینار مسکین عاشېقېن،
دلبرین وصلینه ایرسه جانېنی وئریر عوض.
بو عجب بیمار عئشقین دردینی بیلمز طبیب،
گؤرمه‌گه گلکج دوتار ال تا ائده تشخیصِ نبض.
یار لۆطفۆدۆر، **ظفر** بیمار عئشقه جان وئرەن،
اوندان اؤزگه چاراسې یۏخدور چۆ آرتېقدېر مرض.
بوالهوس عئشق آتشی یاندېرماغېن اۏد تک بیلیر،
جؤوهرین حالېن نه بیلسین اؤل جماد پرغرض.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فع‌لن.

– – ––·· ––·· ––·–

- ۶۴ -

١ کؤنلۆمۆ ائیله‌دی بۆلبۆل کیمی شئیدا عارض،
باغ آرا گؤرسده‌مز اوْل گۆل رعنا عارض.
ایکی اۆزلۆلۆگۆنۆ ائیله‌دی خلقه ظاهر،
سۆرتۆرم توْپراغا باغ آرا دمادم عارض.
طاقتیم یوْخ کی ایکی اوْد بنی یاندیرا مدام،
هیجر اوْدونا یانایېم سؤیله کؤنۆل یا عارض،
دۆشمۆشم عئشق اوْدونا، بنا ساري بیر باخماز،
عجب اوْلماز کی گله ائده تماشا عارض.
۵ اۆزۆمۆ، بیر آیاغېله قېزارېتگیل ساقي،
نئجه سۆرتۆم آیاغېنا بن روسوا عارض؟
ای **ظفر!** ایسته‌ر ایسن دؤولت باقي تاپماق،
شیخ صفی درگهیدن درگه دوتما عارض.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۶۵ -

١ ای کؤنۆل! دۆشمۆش باشېنا آرزوی خال و خط،
محرمی غفلت اۆزۆندن مجرم ائیله‌ر بیر نقط.
بی‌وفا یارا کؤنۆل وئردین غمېندن زار اوْلوب،
ائتمه‌دی احوالېني سوْرماغا بیر کز اوْ غلط.
هیجر اوْدوندان توتوشدو جیسم زارېن نئی گیبی.
گؤزلریندن قانلې یاش اوْلدو روان مانند شط،
مردۆم چشمین اۆزه‌ر اوْل نهر آرا بالېق گیبی.
ماق تک رنگی قارالمېش سو اۆزۆنده مثل بط.

۵ ای **ظفر!** دوتگیل قولاق بیر دم **فضولی** شعرینه،
اوْندان اؤزگه هیچ شاعر شعر دئمز بو نمط:
قدرتی یوْخدور فقیرین شرح وصفین ائیلیه،
شمّه‌ی صُنعونده ال تیتره‌ر یازا بیلمز نقط.

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فع‌لن.

ـ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ٠ ـ ٠ ـ ـ ٠ ـ ٠

- ۶۶ -

۱ کؤنۆل! ائمّه طریقینی ائیله‌گیل مضبوط،
ریا و شرک و دغا بیرله ائیله‌مه مخلوط.
بو یوْلدا شرط فنادېر اگر کؤنۆل وئریسن،
قدم بو یوْلا قوْیوب گئتمه راه نامشروط.
الینده‌دیر کیشینین ایشگیلی فعالېنا باخ،
فعالې یاخشې گره‌ک سؤزۆ اوْلسا نامربوط.
کؤنۆل صحیفه‌سیدن محو ائیله نقطه‌ی شک،
کی الله آدېنا کافر مگر قوْیا منقوط.
۵ گئده‌رسن اؤزگه‌سی‌نین یۆکۆنۆ یۆنگۆل ائده،
اوْلور **ظفر** آخېر آرخادا اؤز یۆکۆن مسقوط.
فنا ریاضتنیده قامتین قېلان چؤوگان،
گؤزۆنه توْپ کیمی گلمز بو گنبد مخروط.

فاعلاتن، فعلاتن، فع‌لن.

ـ ـ ـ ـ ٠ ٠ ـ ـ ٠ ـ

- ۶۷ -

۱ عئشق، دلداردان اوْلور محظوظ،
غملی، غمخواردان اوْلور محظوظ.

بۆلبۆلون، کؤنلۆ آچیلیر گۆلدن،
مار اوْلان خاردان اوْلور محظوظ.
بو جهان خلقیدیر قامیِ حمّال،
بارکش باردان اوْلور محظوظ.
هر کیمین وار باشیندا بیر سئودا،
بو کؤنۆل یاردان اوْلور محظوظ.
۵ مئی کشین ساقی ایله اۆلفتی وار،
مست خمّاردان اوْلور محظوظ.
مطربین نغمه ایله‌دیر هوسی،
کارگر کاردان اوْلور محظوظ.
ای **ظفر!** یار ترکین ائیله‌مه گل،
آدمی یاردان اوْلور محظوظ.

فاعلاتن، فعلاتن، فع‌لن.
ـ ـ ـ ـ . . ـ ـ ـ . ـ

- ۶۸ -

۱ عقل، فرزانه‌دن اوْلور محظوظ،
جهل، دیوانه‌دن اوْلور محظوظ.
سؤیله‌شیر بیرـ بیریله ناز و نیاز،
عئشق جانانه‌دن اوْلور محظوظ.
عئشق اوْدو دۆشنده جان و تنه،
شمع، پروانه‌دن اوْلور محظوظ.
بۆلبۆل و گۆل چۆ گلدی گۆلزارا،
باغ، همخانه‌دن اوْلور محظوظ.
۵ ای **ظفر!** ساقی ایله اۆلفت دوت،
روح پیمانه‌دن اوْلور محظوظ.

عشرت ائت بیر گؤزه‌ل مکان ایچره،
جغد، ویرانه‌دن اؤلور محظوظ.

مستفعلن، مفاعلن، مستفعلن، مفاعلن.

– · – ·   – · – –   – · – ·   – · – –

- ۶۹ -

گلدی بهار دلگشا، گئیدی لیباس خیضر تاغ،
سۆنبۆل و گۆل آچېلمادان، گیردی سماعه طرف باغ.
بۆلبۆل زار شۆوقدان باشلادې زیر و بم نوا،
کؤچدۆ چمن مکانېدان، لشکر روسیاه زاغ.
ساقی بزم، مئی چکیب سوندو بنه پیاله‌نی،
غم گؤتۆرۆلدۆ آرادان، گلدی زمانه‌ی فراغ.
شاهد باغ، مئی ایچیب پرده‌نی سالدې چهره‌دن،
گۆل کیمی گلدی مجلسه عالمی ائتدی تر دماغ.
وصل زامانېدېر، **ظفر!** کؤنلۆ[نۆ] شاد و خرّم ائت،
یار ایله اؤزگه اۆز وئریر صحبت باغ و کشت راغ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · –   – – · –   – – · –   – – · –

- ۷۰ -

ساقیا! دۆشدۆن خمارا، وئر بیزه آلتېن آیاغ،
کیم کدورتدن، چېخېب مئی‌دن اۆلالېم تر دماغ.
مطرب و مئی خۆش بیلیر بیر دلبر مه‌رو ایلن،
بۆلبۆل شئیدا کیمی دوتماق وطن‌دیر کۆنج باغ.
بو جهانِ فانېیا، چۆخ ائتمک اۆلماز اعتبار،
بۆلبۆلۆن یئرین آلېر غافل دۆشنده زاغ ماغ.

ناگهان بیر یئل اسەر عالمنی دیگرگون ائدەر،
بزم آرا، تاریک بولور بو یانان شمع چراغ.
تا **ظفر** یار ایکن ائیله فیکرینی، ای ماەرو!
اۆ گئدەندن سۆنرا قالماز بئله آرایش باغ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·–

- ۷۱ -

نقد عۆمرۆم اۆلسون اۆل یارا تلف،
کیم وفا اۆزره اۆلا یار خلف.
ورنه چۆخدور بو جهاندا دل‌روبا،
ضایع ائیلەر عئشق آرا آب و علف.
جۆوهر پاک اۆلانې بسلر عزیز،
جان ایچینده گئجه و گۆندۆز صدف.
بیر وفاسېز یارا وئردیم کۆنلۆمۆ،
سینەم اۆلدو تیر موژگانا هدف.
اۆزۆنه زۆلفۆن پریشان ائیله‌میش،
کیم یاراشېر مه اۆزه مشکین کلف.
ای **ظفر!** صاف ائیله کۆنۆل چشمه‌سین،
شور ائدەن دریانې اۆرتەر موج کف.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۷۲ -

اۆلدو رنگین قانلې یاشېمدان بنیم رنگ شفق،
نامەی اعمالې یارماقدان قارالدې بین ورق.

عئشقه دۆشدۆ جیسم زاریم اۆلمادي غمدن خلاص،
وئرمه‌دیم اۆز ایشیمه هیجران الیندن بیر نسق.
دوتموشام اۆز درگهینه اۆل شفاعت کانی‌نین،
کیم اشاره بیرله ائتدی ماه بدری ایکی شق.
مصطفی و مرتضی پشت و پناهیمدیر بنیم،
مکتب عئشق ایچره عالمدیر اۆنا طفل سبق.
۵ قۆیما الدن ای **ظفر!** اۆلاد پاکین دامنین،
چۆن ازل گۆندن بئله ترتیب تاپمیشدیر نسق.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ ـ ـ ٠ ـ

- ۷۳ -

۱ باشیما دۆشدۆ یئنه سئودای عئشق،
کۆنلۆم اۆلدو منزل و مأوای عئشق.
زاهیدین ایشی ریایی‌دیر مدام،
دلده یۆخدور بیر نفس پروای عئشق.
سۆیله‌دیگی بودور اۆل کافر دلین:
« – فیتنه سالیر خلق آرا غوغای عئشق!»
اۆزۆنۆن رأیینجه ایشلر ایشلری،
شرع ایلن اۆرته‌ر رُخِ زیبای عئشق.
۵ صوفیِ صافی طریقین دوت کۆنۆل،
وئر **صفی** تک رأیینی بر رای عئشق.
ای **ظفر!** دۆنیایا یۆخدور اعتبار،
جاوداندیرتا ابد عقبای عئشق.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –

- ۷۴ -

۱ عقلِ اوّلدن یاراندي روح پاک،
سؤنرا گلدی عرصه‌یه دؤققوز سماک.
دؤرد عنصر بیر – بیر ایلن یار اؤلوب،
اؤلدو پیدا یئر اؤزۆنده آب و خاک.
پس وحوش و طیر و جنّ ایلن پری،
آخرین انسان و اشجارات تاک.

مفاعیلن، مفاعیلن، فعولن.

– – ٠   – – – ٠   – – – ٠

- ۷۵ -

۱ **ظفر!** یارین اؤزۆن گؤردۆن مبارک،
کؤنۆل حالینی بیلدیردین، مبارک!
سحر خندان گۆلۆن دردین باغیندان،
اؤنو ناز ایله گۆلدۆردۆن، مبارک!
سیه زۆلفۆن پریشان ائیله‌ینده،
غمین کؤنلۆن سئویندیردین، مبارک!
تؤکه‌ردین گؤز یاشین هیجران الیندن،
امید وصله سیلدیردین، مبارک!
۵ نهان یئرده گؤرۆب اؤل عیشوه‌سازی،
سمندِ هینده میندیردین مبارک.
گئجه بایرام و گۆندۆز اؤلدو نوروز،
اؤزۆنۆ یارا بیلدیردین مبارک.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۷۶ -

۱ تاپدې لذت نعمت ایچره یاردان کان نمک،
بو سببدن یاردېر لذات آرا، کان نمک.
بو نصیحتدیر کؤنۆل! بندن سنه، ائشیت سؤزۆم:
چۆن یئدین یار ایله، پوزما عهد و پیمان نمک.
یار بیر، سؤز بیر، اوْتورما، دورماگیل اغیار ایلن،
تا کی واردېر جان بدنده، جان سنین، جان نمک!
دوز یئمکده هر کیشی کیم اوْلدو خاین، گؤز دوتار،
اؤز ایشینی ایشلر، آخېر نیرده وار نان نمک.
۵ سفره سالگیل اؤنۆنه هر کیم سنه اوْلدو قوْناق،
عزّتین دوت اوْل کیمین کیم اوْلدو مهمان نمک.
ای **ظفر!** بو دهر دون کیمسه‌یه ائتمز اعتبار،
اوْل کی قالېر کیمسه‌یه احساندۆرۆر، خوان نمک.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۷۷ -

۱ گۆللرین مطلوبو بۆلبۆل، بۆلبۆلۆن مطلوبو گۆل،
مئی‌کشین مطلوبو ساقی، ساقېنېن مطلوبو مۆل.
شمعدن اؤترۆ، اؤزۆن پروانه یاخمېش اوْدلارا،
عئشق بابېندا بو سان تقسیم قېلمېش عقلِ کُلّ.
بوالهوس، بۆز جیسمینه پنهان اوْلور اوْد گؤرجه‌گین،
کیم ایراقدان دینله‌مک یاخشې اوْلور بانگ دهل.
ای نسیم صۆبح! گل بیزدن آپار یارا پیام،
ائلچی‌لیک بابېندا محرم، سن تکی اوْلماز رُسل.

ای **ظفر!** یارېن هواسېدېر حیات جاودان،
یاردان آیرې دیریلمک عاشېقا، مۆمکۆن دۆگۆل.

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فع‌لن.

— —   — · — · — — · · — · — ·

- ۷۸ -

امید مزرعه‌سیندن گۆتۆرمۆشم حاصیل،
اۆزۆمۆ نیست قېلېب، یارا اۆلموشام واصیل.
هزار شۆکر کی دۆغرو یۆل اۆسته‌دیر سفریم،
بو یۆلدان اۆزگه اگر وار، گئتمه‌دیم باطیل.
جنون عئشق چېخاردېپدېر عاغلېمې باشدان،
وگرنه جاهیل ایکن وار ایدیم بسی عاغېل.
حدیث و آیه‌ی قرآن کیمی رفیقیم وار،
بو صحبت ایله جهان ایچره اۆلموشام کاهیل.
ظفرله یار اۆلوب مرتضی علی قۆلویام،
گۆز آچېبان یوموجاک اۆندان اۆلمادېم غافیل.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

— · —   — — · —   — — · —   — — · —

- ۷۹ -

گئچدی عۆمرۆم، دۆندۆ دۆوران، مونسیم‌دیر درد و غم،
ساقیا! گل دۆوره سالگیل ایچه‌لیم بیر جام جم.
عئشق اودو کۆیدۆرۆبدۆر بو تن عۆریانېمې،
سرو قدّیم بیر هیلال آی کیمی تاپدې پیچ و خم.
یار لۆطفۆن کسدی بندن بو دۆنن دۆوران کیمی،
ائشیدیب شاد اۆلماسېن اغیار وجهینی دئمه‌م،

دشت آرا مجنون کیمی دوتموشدوم اۆلفت وحش ایلن،
شیمدی اونلار هم بنی گؤرکج ائله‌رلر جۆمله رم.
بیلمه‌زم کیم بو فلکدندیر و یا دؤنمۆش **ظفر**،
یا عدو تدبیریدیر، اۆلسون جهاندا عؤمرۆ کم!

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . –   – – . –   – – . –

- ۸۰ -

دۆغرولوقدان یۆخدور ای دلِ بین مقام!
ساقیا گل رنگین ائتگیل بزم جام.
سگ رقیبدن یئتدی بیزه چۆخ سیتم،
شۆکر کیم چکدیم قامېدان انتقام.
گرچی گئتدی الیمیزدن عزّ و جاه،
شۆکر کیم قالدې یئرینده نیک فام.
بزم آرا گل دؤوره سالگیل ساغری،
گئچدی دؤوران، گلدی ایمدی دؤورِ جام.
بو جهان خلقی دۆشۆبدۆر مئحنته،
ایچدیگی قاندېر دمادم صۆبح و شام.
پخته دوتگیل ایشینی دؤوران گئچه‌ر،
ائتمز عاقیل اؤز ایشینده فیکر خام.
ای **ظفر!** عئیشی اولانېن قۆیماگیل،
دۆغرو سؤز بودور ایشین [...]،

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · –   – – · –   – – · –   – – · –

- ۸۱ -

هیجر الیندن نئی کیمی هر لحظه نالان اۆلموشام،
بۆلبۆل شئیدا ایلن هم‌راز افغان اۆلموشام.
یاندیٖ هیجران اۆدونا پروانه تک بال و پریم،
شمعدن شب تا سحرگه زار و گیریان اۆلموشام.
شُهرت عئشقیم بو گۆن مجنوندان آرتیٖ خلق آرا،
کوهکن سؤزۆ کیمی عالمده دستان اۆلموشام.
وامق و عذرا اگر بو دهر آرا اۆلسا ایدی،
حالیٖمیٖ گؤرکج بیلیردی نئجه حیران اۆلموشام.
گؤزلریمدن یاش یئرینه، قانلیٖ سو اۆلدو روان،
بسکی غم کویوندا قالیٖب دیده گریان اۆلموشام.
بو **ظفر** حالیٖندان ائتمز بیر حذر جؤور ائیله‌ین،
یار بدخو هئچ دئمه‌ز تۆپراغا یکسان اۆلموشام.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · –   – – · –   – – · –   – – · –

- ۸۲ -

جان وئریب، تا هم‌نشین وصل جانان اۆلموشام،
پای‌بند رشته‌ی بیر عهد و پیمان اۆلموشام.
تا نفس واردیٖر تنیمده ترک ائتمم عئشقینی،
بیر گدا ایکن **بِحَمدِالله** کی سولطان اۆلموشام.
بولموشام ذؤوق وصالیٖن قۆیمام الدن دامنین،
گرچه هیجرانیٖن ایلن دست و گریبان اۆلموشام.
وئرمیشم جان نقدینی اۆل ماه بدره رونما،
خلوت خاصیٖندا تا بیر گئجه مهمان اۆلموشام.

۵ بو سببدن یار اۏلموشدور بنه فتح و **ظفر،**
بیر تن بی‌جان ایدیم، اۏنو گؤرۆب جان اۏلموشام.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

– · –   · – – · · – · –   · – –

- ۸۳ -

۱ جان نقدینی فدا ره جانانا قیلمیشام،
کؤنلۆم ائوینی عئشقیله ویرانه قیلمیشام.
مجنوندان آرتیٖ، شهرت عئشقیم بو خلق آرا،
فرزانه‌ام کی اؤزۆمۆ دیوانه قیلمیشام.
عئشق اۏدو دۆشدۆ باشیما بیر شمع بزمدن،
اۏل شمع بزمه، جانیمیٖ پروانه قیلمیشام.
معنیده بوت‌پرست اۏلور صورت ایسته‌ین،
بن ترک صورت و بوت و بوت‌خانه قیلمیشمام.
۵ فرهاد وئردی جان، ره عئشق مجازده،
بن خاطیری مجاز ایله پئیکانه قیلمیشام.
تا دۆشدۆ باشا نشئه‌ی جام شراب عئشق،
گؤز ساغرین بو نشئه‌یه پیمانه قیلمیشام.
اظهار ائتمه حال دلین خلقه، ای **ظفر!**
چۆن جۆمله عرض حالیمیٖ سولطانا قیلمیشام.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

– – · · – – ·   · – – ·   · – –

- ۸۴ -

۱ ای وصل گۆنۆ بئله اۏلان فکر و خیالیم!
گل سؤر بو گئجه هیجرده کئچدی نئجه حالیم؟

وار یارا خبر وئر کی بنی غمده بوراخما!
بیر گۆن اؤلورەم بۆینووادیر جۆمله وبالیم،
یاندیم بو گئجه دانا دگین شمع اۆدونا،
پروانه تکی قالمادي تنده پر و بالیم.
یۆلوندا فدا ائتمگه جاندا هوسیم وار،
چۆن قالمادي بو یئر اۆزۆده مۆلک ایله مالیم.
۵ گل کۆنلۆمۆ غمدن چیخار، ای دلبر غمخوار!
مه اۆزۆن ائدەر غم کوییده دفع ملالیم.
سنسن گۆزۆمۆن نورو، و سنسن بنه همدم،
عئشقین بئله توام تۆرەدی ذۆوق وصالیم.
حال دِلیمی یازدي **ظفر**، وئردی صبایا،
تیترەدی الیم، یازماغا قالمادي مجالیم.
اظهار سنه نئجه ائدیم تا بیلەسن سن؟
کویوندان ایراق دۆشەجگی، قالمادي حالیم.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.
– – . –   – – . –   – – . –   – . –

- ۸۵ -

۱ حالیمي زار ائیلەدی بیر دلبر گۆل پیرهن،
اۆلموشام بۆلبۆل کیمی شئیدا در اطراف چمن.
اؤزۆمۆ مشغول ائتدیم هر زامان بن بیر ایشه،
ورنه مجنون کیمی باش آلیب گئدەرەم تا یمن.
وامق و عذرا کیمی اۆلدوم وطندن دربەدر،
گزمەمیش یئر قالمادي در طرف اطلال و دمن.
سرنوشتیم بئله اۆلموشمیدی از روز ازل،
کیم یانام عئشق آتشینه، نئجه یاندي کوهکن؟

۵ آه چکسم، اوْد سالیر آهیم جهاندا باغ آرا،
نه قالیر گۆل‌برگ تازه، نه قالیر سرو سمن.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

ـ ـ . ـ ـ ـ . . ـ ـ ـ . . ـ ـ ـ . . ـ

- ۸۶ -

۱ نوبهار اوْلدو یئنه غم گؤتۆرۆلدۆ آرادان،
جۆمله ماتمزده‌لر چیخدی گؤی ایلن، قارادان.
ساقی و باده و مطرب، اۆچۆ هم‌راز اوْلوبان،
گلدیلر بیزه ملایک کیمی بیلمه‌م هارادان.
اوْنلار ایلن بئله بیر شوخ پری ماه‌لقا،
ناز ایله سویا گیریب سۆنبۆل زۆلفۆن تارادان.
وئرمیش ایدی بنه بیر وعده کی یاریم اوْلورام،
آز یاراتمیش بئله صورت بیزی هئچدن یارادان.
۵ ای **ظفر!** شۆکرِ خدا ائیله کی رزاق‌دۆرۆر،
یئتیره‌ر روزونو بیلمز کیشی گلدی هارادان.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

. ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ

- ۸۷ -

۱ ریادیر زاهیدین فعلی، عیاندیر مکری حالیندان،
وئریبدیر دینی الدن، ال گؤتۆرمز مۆلک و مالیندان.
یتیم مالینی نوش ائیله‌ر، کی یعنی وجه احسن‌دیر،
اؤزۆنۆ خوار و زار ائیله‌ر، حذر قیلماز وبالیندان!
کؤنۆل! دۆنیایا سن اویما، اوْنون تک دینینی ساتما،
ریا علمینده ساحردیر، ائشیتمه قیل و قالیندان!

ره مئیخانه دوت دایم، ریادان اؤلگیلن صایم،
حقیقت اۆزره‌دیر قایم، خبردار اؤل وصالېندن.
بزه‌تمه اؤزۆنۆ جاهل کیمی دیبا و اطلسدن،
ایگیتلیک گئچی شیمدی گئیگیلن پاکیزه شالېندان.
بهشتدن گلدی عۆریان، آدم و حوا بو دۆنیایا،
لیباسِ آلا آلدانما، حذر قېل مکر و آلېندان.
گۊزه‌للر کۊنلۆنۆ آلدي الیندن نئچه گۆن بسدیر،
گۊزۆن مردۆملرېن منع ائیله‌گیل شؤل خط و خالېندان.
ظفر، بیلمز جهاندا هر کیشی اهل ریا اؤلدو،
اؤلوبدور پیرو شئیطان و شرم ائتمز مآلېندان.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · –   – – · –   – – · –   – – · –

- ۸۸ -

ای کۊنۆل! چۆن عئشقه دۆشدۆن گئچ، بو دهر فانېدان،
آلگیلن بیر بوسه یارېن پۆسته‌ی خندانېدان.
شیب گلدی، باش آغاردي، گئچدی ایام شباب،
ایچمه‌گیل شربت یئرینه، باده مسکین قانېدان.
قانلي یاش تؤکمکدن اؤلدو رویِ زردیم لاله‌زار،
هیجره دۆشدۆن، بیلمه‌دین بیر وصل یار جانېدان.
قۆیما الدن یار کویوندا گدالیق شیوه‌سین،
مستحق گئچر زکات اۆچۆن بقای جانېدان.
چکمه جان قئیدین جهاندا پادشاه فقر اؤلان!
تکیه وئرمه سلطنت تختینه، چېخ زندانېدان.
معصیت‌دیر اؤلدو سندن دفتر و دیوان سیاه،
گۊز یاشیله یوگیلن اونو، کۊنۆل عنوانېدان.

ای **ظفر!** چۆن کیم بقای عؤمره یۏخدور اعتبار،
ال گؤتۆر بو دهر دونون دفتر و دیوانېدان.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.
– · · – – · · – – · · – – · –

- ۸۹ -

۱ کؤنلۆمۆ ائیله‌مه‌دی جمع چۆ پروین هیجران،
گۆن به گۆن ائیله‌دی بدتر بنی غمگین هیجران.
صبریمی آلدې الیمدن، جیگریم ائیله‌دی خون،
بیر نفس وئرمه‌دی بو کؤنلۆمه تمکین هیجران.
سالدې بیر کافرین عئشقینه چېخاردی دیندن،
سالیک ایکن ائله‌دی کؤنلۆمۆ بی‌دین هیجران.
وصل ایلن گره‌ک ایدی کؤنلۆمۆ آلا شب و روز،
ظاهراً بیلمز ایمیش شیوه و آیین هیجران.
۵ **ظفر** ایلن ائله‌دی دوستلوغونو بیر یانه،
بیلمه‌دیم ناکس ایمیش بی‌دل و خاین هیجران.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.
– · – – – · – – – · – – – · –

- ۹۰ -

۱ ای گؤزه‌ل! بن تک اۏ سرو قامتین، خم اۏلماسېن،
خاطیرین غم وجهدن بیر لحظه درهم اۏلماسېن.
بن خیالینله بو غمگین کؤنلۆمۆ شاد ائیله‌رم،
تک سنین کؤنلۆنده، بیزدن بیر نفس غم اۏلماسېن.
التماسېم بودور ای ایکی گؤزۆمۆن مردۆمۆ!
مردم بیگانه، بزمین ایچره محرم اۏلماسېن.
بیر نُقَطله مَحرمین مُجرم اۏلور گر باخسا کج،

بو **ظفر** قولون سنین دؤورۆنده مُجرم اۏلماسېن.
۵ گر ایراق دۆشدۆم، همیشه کؤنلۆمۆن ایچینده‌سن،
آیاغېن توزو گؤزۆمدن بیر نفس کم اۏلماسېن.
هر نفس حق درگهینه ائیله‌رم دۆرلۆ نیاز،
کیم رقیبیم ایتلرینله یار و همدم اۏلماسېن.
بو **ظفر** بیر بۏینو باغلې قولدورور، بیلگیل سنه،
باخېشېن اۏنون سارېیا بیر نفس کم اۏلماسېن.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–·– ––·– ––·– ––·–

- ۹۱ -

۱ بار ایلاها! سندن اۏزگه سؤزۆمه یۏخدور گواه،
آشکارادېر سنین درگاهېنا گیزلی گۆناه.
دود آهېم قۏرخوسوندان، باش چکه‌ر گردون سارې،
بو دوخانېن تیره‌لیگیندن دوتولدو مئهر و ماه.
لۆطفۆنه واردېر اومیدی گبر و ترسانېن قامې،
گر گۆناهه سن قالېرسان، واردېر یۆز بین گۆناه.
گرچی [بن] بیر دل شکسته اۏلموشام توت الیمی،
قېلماگیل نفس سیتمکار اجرینه عؤمرۆم تباه.
۵ یۏخدور اندیشه‌م عدودان، گر **ظفر** یار ائیله‌سین،
غم سپاهې قۏنالې، کؤنلۆمه مسدود اۏلدو راه.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

– · · – – · · – – · · – – · –

- ۹۲ -

١ آچمادې اۆزۆمه، بو دؤور فلک بیر قاپو،
نه شکایت ائده‌ییم خویی بودور، خصلتی بو.
آخدې سئیلاب سرشکیم، شط بغداد سارې،
بس کی کویوندا تؤکدۆ بو گؤزۆم چشمه‌سی سو.
ساقی بزم گؤرۆب حالېمې، دوتدو ساغر،
گؤتۆرۆلدۆ آرادان یار کدو بیرله سبو.
رمضان آیې گلیب دۆشدۆ آرایا نئچه گۆن،
اۏلدو بو وجهیله مئیخانه قاپېسې باغلو.
۵ فتح مئیخانه اۆچۆن اۏخودوم آیات قدح،
تا **ظفر** یار اۏلا، آچېلا بو باغلې قاپو.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · – – – · – – – · – – – · –

- ۹۳ -

١ رمضان آییده بو نسخه سرانجام اۏلدو،
الٰف و فا گئچمیش ایدی، هجری‌دن اتمام اۏلدو.
اۏخویانلار بنی بیر یاد ائده یاخشېلېق ایله،
گرچی سؤز غم ائوینده پخته ایلن خام اۏلدو.
اۆزۆنه پرده چکیب عئیبینی اصلاح ائدیبن،
دئمه‌سینلر کی غمه دۆشدۆ سؤزۆ خام اۏلدو،
بو فلک دؤورۆدۆرۆر کیمسیه قالماز جاوید،
ای خۏش اۏل کیمسه بو گۆن نیک سرانجام اۏلدو.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– · –   – – · –   – – · –   – – · –

- ۹۴ -

۱ بار ایلاها! ائتمه‌میشدیم پادیشالیغ آرزو،
شۆکر، بندن ایمدی ائیله‌ر شه گدالیغ آرزو.
سالدې اوْدلار زؤهد و تقوی جانېنا، لۆطفۆن سنین،
بنی گؤره‌ن شیمدی ائیله‌ر پارسالیغ آرزو.
بیلدیلر اهل ریا، گئتدیکلری یۏل اگریدیر،
لۆطفۆنۆ گؤرۆب، ائده‌رلر مبتلالیغ آرزو.
خانقاه شیخی اوْلاردې، گؤرۆبن اوْلدو ذلیل،
تا دم محشر داخې ائتمز ریالیغ آرزو.
۵ بو **ظفر**، جانېن فدا قېلدې سنه بو معنیده،
کیم وار ایدی کؤنلۆ ایچره جان‌فدالیغ آرزو.

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فع‌لن.

· – · –   · · – –   · – · –   – –

- ۹۵ -

۱ دیلیم ایمس کی دئیم: **لا بِغَیرٍ إلا الله**،
کی بین بیر آدېدا، اصل آدېدېر حقین **الله**.
گتیردی کتم عدمدن بیزی بو یئر اۆزۆنه،
رسول گؤنده‌ریبن اوْلدو بیزه هادی راه.
صراط مستقیمین معنی‌سی نه‌دیر؟ بیلگیل،
رسولدان سوْرا هادی **علی ولی الله**.
امام و هادی دۆرۆر اوْن بیر اوْغلو اوْل ولی‌نین.
زامان مهدی‌یه‌دک تا چېخا به امر الاه.
۵ ایکی گؤزۆ **ظفر**ین انتظاردا اوْلدو سفید،

دیلینده وردی بودور **لاإله إلا الله**.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

— · · — — · · — — · · — — · —

- ۹۶ -

۱ شۆکر کیم گلدی بنیم یانیما یاریم بو گئجه،
فلکِه چیخمیش ایدی ناله و زاریم بو گئجه.
قالامیشدي دل زاریمدا زمانی تمکین،
یئرینه گلدی یئنه صبر و قراریم بو گئجه.
یاخمیش ایدی تنیمی آتش هیجران دانادان،
وصل یار اوْلدو، حالیم سوْردو نگاریم بو گئجه.
شدّت غم، بئلیمی اگمیش ایدی چؤوگان تک،
راست اوْلدو یئنیدن قامت زاریم بو گئجه.
۵ ای **ظفر!** کؤنلۆم آرا قالمادي بیر جؤو غم و هم،
چۆن کی دۆشدۆ الیمه چشم خماریم بو گئجه.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

— · — — — · — — — · — — — · —

- ۹۷ -

۱ بیر گئجه یار ایچیب، مست اوْلوب، گلدی بیزه،
گؤتۆرۆلدۆ آرادان غم، ایکی اۆز، دۆشدۆ اۆزه.
رازلار باشي آچیلدي، ایکی اۆزدن دانادان،
شهد و شکّر قاریشیلدي او گئجه گیزلی سؤزه.
پرده قالخدي آرادان، مست گؤزۆنۆ سؤزۆبن،
تارایب سۆنبۆل مشکینی‌نی تؤکدۆ گۆل‌اۆزه.
سؤیله‌دی: بندن ایراق اوْلموش ایدین ای مسکین!

نه روش بو فلک دون سنی یئتیردی بیزه.
۵ جوش سیلاب سرشکیم، سنه یئتیردی بنی،
نئجه کیم سوی قوشو یارا یئتیر اؤزه‌ـ اؤزه.
ای گؤزه‌ل! اؤلماگیلن بوالهوسیلن همدم،
نه وئریبسن اؤزؤنؤ توخمونو سالان اؤکؤزه؟

مفعول، مفاعلن، فعولن.

ـ ـ . ـ . ـ . . ـ ـ

- ۹۸ -

۱ کؤنلؤم ائویدیر سرای الله،
وُسعتلی ایمیش فضای الله.
حیران بونا اؤلموشام کی غیره،
نه‌دن ائده دخل جای الله.
بو قارا کؤنؤل کی آدیدیر قلب،
ابلیسه اویار به جای الله.
تا وار بو ایکی جهان یئرینده،
ائیله‌ر نسقین رضای الله.
۵ بو جؤمله کی فانی اؤلدو مطلق،
حالیندا قالیر بقای الله.
مگر اؤزؤ ساخلایا ائوینی،
آیینه ائده صفای الله.
هر کیم کی بو اعتقاد ایلندیر،
البته گؤره‌ر بقای الله.
فتح و **ظفر** اوندان اؤلمایینجا،

کیمسه گؤره‌مز بقای الله.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

–––. –––. –––. –––.

- ۹۹ -

۱ شباب عؤمر گئچدی، ای کؤنۆل! گل یارې ترک ائیله،
جنون عئشق دۆشمۆش باشېنا، دیلدارې تَرک ائیله.
آغارتدې باشېنې شئیبین هواسې، قامت اوْلموش خم،
خیال چشم مست و غمزه‌ی خونخواری ترک ائیله.
اجل پئیکی یاووقلاشدې، اوْیان یوخودان ای غافیل!
دماغېندان هوای زۆلف عنبر بارې ترک ائیله.
آلېبدېر بئلینی محنت دۆشۆبدۆر آیاغا باشېن،
اجل یئتدی بئلیندن رشته‌ی زنارې ترک ائیله.
۵ یئتیبدیر کیم اجل همسایه‌سین نوش ائیله‌یه کامېن،
کؤنۆلدن نشئه‌ی اوْل دیده‌ی خۆمارې ترک ائیله.
یئتیشدی قولاغا گۆلبانگ رحلت دهر باغېندان،
گل ایمدی بو تماشای گۆل و گۆلزارې ترک ائیله.
ظفر! جاهیل ده‌گیلسن عئشق سئوداسېن چېخار باشدان،
گل ایمدی زۆلفدن بئلینده‌کی زنارې ترک ائیله.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.– ––.–

- ۱۰۰ -

۱ دون گئجه دۆشدۆ گؤزۆم، بیر دلبر مه پاره‌یه،
ناز ایلن گیرمیش ایدی سویا کی زۆلفۆن تاره‌یه.
خال هندوسون گؤرۆب، اوْلدو کؤنۆل آتش‌پرست،

اوْندان اؤترۆ مردۆم چشمیم گیریبدیر قارەیه.
مه اوْزۆنه، زۆلف مشکینین پریشان ائیلەدی،
قوْیدو مرهم لبلری کؤنلۆمده اوْلان یارەیه.
گؤزلریمین جامېدان مخمور ایدیم، اوْلدوم خراب،
رحم قېلدې وئردی بیر ساغر بن بی‌چارەیه،
۵ تازه گۆلدۆر، کیم نظر باغېندا بولموش پرورش،
دەرمک اوْلماز اوْل گۆلۆ، چۆن تازه گلمیش آرەیه.
گؤزدن آخان یاشېمې، بیلدی کی مردۆم زادەدیر،
نسبتی یوْخدور اوْنون هر سو گلن فوّارەیه.
اوْزۆمه آچدې **ظفر** باغلې قاپېلار، صۆبحدم،
ائیلەدی آهېم اثر، اوْل دلبر خونخوارەیه.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ۰ – – – ۰ – – – ۰ – – – ۰ –

- ۱۰۱ -

۱ بیر نفس دؤور فلکده خاطیریم شاد اوْلمادې،
غم الیندن خسته کؤنلۆم، بیر دم آزاد اوْلمادې.
گاه یاخدې هیجر اوْدونا، گاه سالدې دربەدر،
کؤنلۆم ائوی بو زامان دؤورۆنده آباد اوْلمادې.
گاه عشرت یئرینه یئتیشدی تیر ایلن تفنگ،
هیچ کیمه بنیم تکی بو قسم بیداد اوْلمادې.
بیلمزم کیم مئهردیر یا قهردیر حق سؤیلەدن،
بو ستم کیم بنا اوْلدو حال فرهاد اوْلمادې.
۵ گرچی مجنون دۆشدۆ عئشقه، لیلی ایلن اوْلدو وصل،
هیچ عاشیق حالېنا بو قسم بیداد اوْلمادې.
ای **ظفر!** شاد اوْل کی هر بیر محنتین یۆز اجری وار،

کیم کی غم چکدی بو گۆن اۇلماز کی دلشاد اۇلمادیٖ.

مفعول، مفاعیل، فعولن.

ــ ــ ۰ ۰ــ ــ ۰ ۰ــ ــ

- ۱۰۲ -

۱ بیلدینمی کؤنۆل، کی یار گلدی،
قیٖش گئتدی و لالەزار گلدی.
بۆلبۆل اۇخور ایدی بو سبقده،
کیم فصل گۆل و بهار گلدی.
قوشلار تۆلەگیه چکدی الین،
فۆرصت گؤزەدیب شکار گلدی.
نرگس، گۆله مۆژده وئردی:«ـ کئی یار!
اۇزۆن بیزه گل کی زار گلدی.»
۵ دؤوران بیزه ائتدی یارلیق بس،
آخیٖردا به شکل مار گلدی.
اگدی قدیمی هیلاله دؤندۆم،
گؤزۆم اؤنۆنه غوبار گلدی.
گۆل کیمی چمن آرا گزەردیم،
دؤندۆ **ظفر** و نزار گلدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فعلن.

ــ ــ ــ ــ۰ــ ــ ــ۰ــ ــ ــ۰ــ

- ۱۰۳ -

۱ شۆکر کیم گئتمیش ایکن، یانیٖما جانان گلدی،
جیسم زاریٖمغا روان جانیله شۆل جان گلدی.
اۆزۆمۆ سۆرتدۆم آیاغیٖنا تۆکۆلدۆ یاشیٖم،

ساندې کیم سروین آیاغېنا سودان جان گلدی.
کۆلبه‌ی تارېمې مه اۆزۆ ایلن قېلدې منیر،
گۆن غروب ائیله‌دی و شۆل مه تابان گلدی.
شۆکر کیم لبلریدن کامېمې آلدېم دانادان،
کؤنلۆمۆ آلماق اۆچۆن همدم و جانان گلدی.
۵ شۆکر کیم آچدې قاپې اۆزۆمۆزه فتح و ظفر،
تخت اۆستۆنه بوگۆن یئنی سلیمان گلدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . –   – – . –   – – . –   – – . –

- ۱۰۴ -

۱ بیر گئجه دلبر، بنی ائوینده مهمان ائیله‌دی،
ال دوتوب بنیمله، یئنی عهد و پیمان ائیله‌دی.
بو گدانېن کؤنلۆن، آلېب تختی اۆسته، وئردی جا،
اؤزۆنه دۆنیا اۆچۆن، تخت اۆسته سولطان ائیله‌دی.
ایکی باشدان چۆنکۆ اۆلدو مطلبِ خواهش تمام،
دؤندۆ بندن ایشیمی آه ایلن افغان ائیله‌دی.
بیر گۆل رعنا تکی، وئردی کؤنۆل هر جائی‌یه،
خلق آرا یعنی کی اؤز عئیبینی پنهان ائیله‌دی.
۵ اختیارېم گئتدی الدن، آیاغېنا سۆردۆم اۆز،
تازه سولطانې نه‌دن اؤزگه‌یه دربان ائیله‌دی؟
ای کؤنۆل! بو دهر دونون ایشگیلی بودور مدام،
سن بونا آلدانما کیم عهدیله پیمان ائیله‌دی.
یاخشی ایشدن یاخشی‌راق یۆخدور جهاندا یادگار،
بد ائده‌ن، دۆنیا ائوین اؤزۆنه زندان ائیله‌دی.
ای **ظفر** ائشیت سؤزۆمۆ بیر نصیحتدیر سنه،

یار اۏلدور کیم اؤزۆن یارینا قوربان ائیله‌دی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . –   – – . –   – – . –   – – . –

- ۱۰۵ -

بزم آرا بیر ماه‌رو، زۆلفۆن پریشان ائیله‌دی،
باده تؤکدۆ ساغره، بزمی گۆلۆستان ائیله‌دی.
خال هندوسون گؤرۆب اۏلدو کؤنۆل آتش‌پرست،
اؤزۆنۆ سالدي اۏدا همراز اۏنا جان ائیله‌دی.
مردۆم چشمیم اۏنو گؤرکج گؤزۆندن تؤکدۆ یاش،
قانلي سو بیرله، اۏ بزمی خۏش زرافشان ائیله‌دی.
جاني جانان دیله‌میش لا دئمه‌دیم جان گئتدی،
لا دئمک کۆفر ایدی اۏل جانیله ایمان گئتدی.
عهد و پیماني اۏلان یارا، نه‌دیر جان وئرمک،
نقد جان سهلدۆرۆر عهد ایله پیمان گئتدی.
جیسم زاریمني یاخیب آتش هیجره دانادان،
وصل سو سپمه‌دی بو اۏدا و جانان گئتدی.
بیر کرز یار اۏلوبان سۏرمادي حالیم نئجه‌سن؟
بیر گئجه یۏل آزیبان گلدی و مهمان گئتدی.
شؤوقدان اۏل گئجه اۏلدو گؤزۆمه یوخو حرام،
تختی قۏیدو ایيه‌سیز گۆن ایله سولطان گئتدی.
آیاغیم پُر مئی ایکن سالدي بنی آیاقدان،
جانیمي آل ایله آلیب مه تابان گئتدی.
ظفری خاک ایله یکسان ائله‌دی اۏل کافر،
قوصصه موندان چکه‌رم، دین ایله ایمان گئتدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –

- ۱۰۶ -

۱ گئتدیم حسرت، یار قدریم بیلمه‌دی،
گؤزلریمدن، قانلې یاشېم سیلمه‌دی.
اویدو رقیبین سؤزۆنه روز و شب،
خواهش ایلن اۆزۆمه بیر گۆلمه‌دی.
بیلمه‌زم کیم بو نه طالعدیر بنیم،
هئچ مۆنجّیم ساعتینی بیلمه‌دی.
بیر دواسېز دردە دۆشدۆم دهر آرا،
کیم مسیحا چاره‌سینی بیلمه‌دی.
۵ یاخشېلېق قالېر همین بو دهر آرا،
ورنه کیمدیر بو جهاندا اؤلمه‌دې.
صدق ایلن دوتدو **ظفر** اؤل دامنی،
هیچ رنج و محنتی اکسیلمه‌دی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –

- ۱۰۷ -

۱ سن‌سیز ای دلبر! بو گئجه خاطیریم بی‌تاب ایدی،
چکدیگیم جام لبالب، تا سحر خوناب ایدی.
بیر نفس تا کیم گلیب بزم ایچره اونون جلوه‌گر،
کؤنلۆمۆن شهرینده غم شبگردلری نایاب ایدی.
چۆنکی گئتدین، ظلمت اؤلدو گؤزۆمه اؤل بزم خاص،
کیم حیاتېم چشمه‌سی ظلمت آرا نایاب ایدی.
رشته‌ی کؤنلۆمده، یۆز بین عقده‌لر اؤلدو پدید،

بئله بیل کیم هر بیری جانېمدا بین قلاب ایدی.
۵ باغرېمېن قانې سراسر اۆلدو چشمیمدن روان،
چکدیگیم مئی، ای **ظفر!** گوزدەن گلن خوناب ایدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ

- ۱۰۸ -

۱ کؤنلۆمۆ، آلدې الیمدن بیر نگار خاوری،
قامتیدیر سرو رعنا، لبلریدیر گۆل‌پری.
خال هندوسو، بنی آتش‌پرست ائتدی بو گۆن،
نئچه کیم هندو یانار اۆدا قالېر خاکستری.
باغ آرا، گر سئیره گئتسه اۆل نگار ماەوش،
شۆل چمنده جۆملەسی بر باد اۆلورلار گۆلپری.
روز اوّلدن اۆنون عئشقی بنا اۆلموش نصیب،
اۆزگەسی کیمی دەگیلدیر عئشقی اۆنون سرسری.
۵ بو **ظفر** بیر بۆینو باغلې قۆلودور اۆل دلبرین،
بندەسینین بندەسیدیر، چاکرینین چاکری.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ ـ ـ . ـ

- ۱۰۹ -

۱ گلدی بزمیم ایچره غافل گۆلپری،
باده ایچمیش، مست اۆلموش گۆزلری.
گۆن کیمی آچدې اۆزۆندن چادۆرۆن،
باغ آرا، بر باد اۆلدو گۆل بیری.
پایېنا دۆشدۆم اۆنون مهتاب تک،

کؤنلؤمؤ آلدې به رسم دلبری.
هوشومو آلدې کؤنؤلدن ناز ایلن،
دئدی کیم عئشقیم ده‌گیلدیر سرسری.
۵ هیجر اوٛدونا یانمایېنجا وصل ایمز،
کیم بودور آیین و رسم دلبری.
بؤلبؤل شئیدا کیمی چکدیم فغان،
دؤشدؤ گردشدن بو چرخ چنبری.
اوٛل گئجه وصله ایریشدیم دانادان،
رحم ائدیب قالدې یانېمدا اوٛل پری.
صؤبح اوٛلجاق اوٛلدو گؤزؤمدن نهان،
بیلمه‌دیم اوٛل آدام ایدی یا پری؟
مه اؤزؤندن آچدې مئی بزمی نقاب،
سؤیله‌دی:« مسکین **ظفر!** گل، گل بری!
۱۰ چوٛخ سنی یاندېردېق هیجران اوٛدونا،
وصلیدیر اکنون میسّر هم سری!»

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.– ––.–

- ۱۱۰ -

۱ وه! کی دینیم آلدې الدن بیر پریوش کافری،
چابکی، نوشین لبی، رعنا قدی، غارتگری.
روح‌پروردیر مسیحا تک دانېشماق بابیده،
مهوش و لاله عذار و سرو قد سیمین بری.
زؤلفؤ، گؤزلری قارا قېلماقدا شام غم کیمی،
شام غم دفعینه مه اؤزؤ چراغ انوری.
ای کؤنؤل! بیر بئله رعنانېن گرفتارې اوٛلان،

خلق گؤزۆنده نهان اۏلماق گره‌ک مثل پری.

۵ ساقییا! رحم ائت **ظفر** بابېندا کیم ائدیر وداع،

بو جهاندان گئتمه‌میشکن، دؤوره سالگیل ساغری.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

– ٠ – ٠ – – ٠ ٠ – ٠ – ٠ – –

- ۱۱۱ -

۱ مه اۆزه دۆشدۆ دون گئجه گؤزۆم نظّاره‌سی،

بیلدیم کی سعد ایمیش ره عئشقین ستاره‌سی.

دردیم علاجېنا داخې فیکر ائتمه ای طبیب!

بیمار عئشق یار اۏلانېن یۏخمو چاره‌سی.

دریای عئشقه دۆشدۆ ایسه زورق بدن،

شادام کی بیر قدم یۏل اۏنوندور کناره‌سی.

بیر کز شکسته کؤنلۆمۆ آسوده قېلمادېن،

قۏرخدون الین کسه بو سېنېق شیشه پاراسې.

۵ بیلگیل کی عئشق وامق و عذرا عبث ده‌گیل،

دۆشسۆن جانېدا آتش عئشقیم شراره‌سی.

سانما کی یار عاشېقدان آیرې سایېلا،

طالبدن آیرې هیچ ده‌گیل یارېن آره‌سی.

دئمه داخې **ظفر!** بو غم عئشقه چاره یۏخ،

بیر وصل یار ایله ساغالېر جۆمله یاره‌سی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ٠ – – – ٠ – – – ٠ – – – ٠ –

- ۱۱۲ -

۱ چۆن صبا گۆل اۆزۆنه دۆشدۆ گؤزۆم نظاره‌سی،

بۆلبۆل شئیدا کیمی اۏلدوم گۆلۆن آواره‌سی.
درد عئشقه دۆشدۆ کؤنلۆم، ساقییا! گل دؤوره سال،
باده‌ی گۆلرنگ ایمیش بو دردِ عئشقین چاره‌سی.
دۆشه‌لی یارېمدان آیرې، یۏخو گلمز گؤزۆمه،
سو یئرینه قانلې یاش تؤکه‌ر گؤزۆم فواره‌سی.
یار گلمیش باغ آرا، سرو خرامان تک گزه‌ر،
رشکدن گۆل قۏنچا اۏلموشدور گؤرۆنمز نارەسی.
ای **ظفر!** مجنوندان آرتې شهره‌ی عئشقین سنین،
بو سببدن مئهر تک اۏلدون وطن آواره‌سی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

–.– ––.– ––.– ––.–

- ۱۱۳ -

ای کؤنۆل! صید ائیله‌دی بیر گؤزلری آهوسنی،
جان عوض وئردین آلېنجا لبلریندن بو سنی.
دون بنفشه ایچینده گؤردۆم نهانې سئیر ائدیر،
نرگسی پایېنا سالمېش،لال ائتمیش سوسنی.
رام ائتمیش اؤزۆنه سنین کیمی صیادې اول،
اؤزۆنه قول ائیلییه اول دلبر بدخو سنی.
یاسمنلر جۆمله‌سی باتمېش گؤی ایلن قارېیا،
تا کی اۏل اگنینه گئیمیش بیر قبای سوسنی.
ای **ظفر!** بو گفتگو سولطان *ختایی* سؤزۆدۆر:
« – گئچمه نامرد کؤرپۆسۆندن، قۏی آپارسېن سو، سنی.»

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ۰ – – ۰ – – – ۰ – – – ۰ –

-۱۱۴ -

۱ ای کؤنؤل**!** سالديِ کمنده بیر خم گیسو سنی،
اختیاریِن آلديِ الدن چکدیریر هر سو سنی**!**
دون بنفشه گشتیِ‌ده گؤردؤم نهال قددینی،
اؤل پری اگنینه گئمیش بیر قبا [ی سوسنی].
گؤزلریم پايينه تؤکدؤ اشک گؤل‌گون چشمدن،
دوتدو الیمدن کی ای [...] .
سؤیله‌دیم کیم عئشق دریاسیِندا غواص اؤلموسان،
قؤرخورام اوندان کی تا کی آپار بیر سو سنی**!**
عندلیب زاردیِن اؤلدوم غمینده...
آتش عئشقیم جمینده لال ائدیبدیر [سوسنی].
۵ بو **ظفر** بیرینی باغليِ قول ..
تا مؤرادیِن آلماییِنجا آختاریِر هر سو سنی.[9]

---

[9] **متن:** جواب غزل غفران پناه، شاه اسماعیل– علیه‌الرحمه – :
تا کی آخشام واختيِ گؤردؤم ای بوتِ مه‌رو، سنی،
گؤندؤزؤم تا سام اؤلونجا، ایسته‌رم هر سو سنی**!**
– شاه ختایی

۳. ترجیع‌بند

فاعلاتن، مفاعلن، فع‌لن.

– – – · – · – – · –

عئشق اۉدو، جان و دلده چکدی شعاع،
ائله‌دیر ذرّه کیمی رقص سماع.
یۏخدورور جاندان اۉزگه، غیر متاع،
الوداع! الوداع! ای ساقی!
تۏکدۆ قانیم فلک چۆ نار فقاع.

گلگیل ای ساقیِ مرصّع آیاغ،
عئشق اۉدوندان بله‌ندی خبط دماغ.
گلدی محنت گۆنۆ و گئتدی فراغ،
الوداع! الوداع! ای ساقی!
ایچدی قانیم فلک چۆ نار فقاع.

خار اۉلوبدور گۆزۆمه گۆلشن باغ،
مسکنیم، غمدن اۉلدو دامن راغ.
بۆلبۆلۆن، یئرین آلدی کرکس و زاغ،

الوداع! الوداع! ای ساقی!
تؤکدۆ قانېم فلک چۆ نار فقاع.

بو **ظفر** خاکسار و یار متاع،
نئجه اوْلسون ایراده طرح نزاع.
آرتېِ باشېمدا درد رنج صداع،
الوداع! الوداع! ای ساقی!
ایچدی قانېم فلک چۆ نار فقاع.

۴. ترکیب‌بند

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فعلن.

– · · – · – · – – · · – · – ·

بنم، کی جۆمله‌ی عشاق آرا بوگۆن علمم،
مقیم درگه سولطان صفی‌یِّ پُر کرمم.
اگرچه مفلسم اما فقیرِ محترمم،
یۆلوندا وئرمگیه جان، دئمه کیمسه‌دن کی کمم.
الیمده یوخ ایسه جان نقدی ایله محتشمم،
گؤزۆم یاشې تؤکۆلن یئرده دۆرر و مرجاندېر،
فقیر هدیه‌سی سولطانا تحفه‌ی جاندېر.

جفای چرخ فلکدن، همیشه ممنونم،
اگر رعایتیم ائتسه، غمین و محزونم.
شکایت ائیله‌سم اوندان، اونون کیمی دونم،
خیال لیلی ایله آدې بللی مجنونم.
دئمه کی جؤور و جفادان، دمی دگرگونم،
آپاردې کؤنلۆمۆ الدن اؤ یار پنهانی،
قېیاـ قېیا باخېشې اؤلموش آفت جانې.

بنم، دوا یئرینه درد قیلمیشام حاصل،
دئمه‌م کی رنگ رخ زرد قیلمیشام حاصل.
کؤنۆلدن آه و دم سرد قیلمیشام حاصل،
رقیب گؤزلرینه، گرد قیلمیشام حاصل.
کویوندا ایت کیمی شبگرد قیلمیشام حاصل،
کی گئجه دانا دگین ائده ناله و فریاد،
نه قورتولا اؤ جفادان، نه خود اؤلا دلشاد.

همای طارم قُدسم، کؤنۆل هواسیلن،
علاج درد ائدیرم، خوبلر دواسیلن.
تلاشا دۆشدۆ کؤنۆل عئشق ماجراسیلن،
بلایا دۆشمه‌میشم، اؤزگه‌لر رضاسیلن.
خؤشام همیشه، سیه زۆلفلر بلاسیلن،
شۆکۆر کی گردش دؤوران بنیم مورادیمجا،
حقیقت عملیم، حۆسن اعتقادیمجا.

دئیین عدویا بنیم حالیما نظر قیلسین،
ادب رعایت ائدیب، آهدان حذر قیلسین.
اؤلور دمی کی دوعا جانینا اثر قیلسین،
گدا کیمی اؤنو عالمده دربه‌در قیلسین.
روانی ایت کیمی تن مۆلکدن سفر قیلسین،
چکه‌ر یامان کیشی‌دن چرخ انتقام زمان.
اؤنۆنه یاخشی گلیر یاخشی‌نین یامانا یامان.

حقیقت اهلی اؤلان یئرده، قیل و قال اؤلماز،
ضمیری صاف اؤلانین، کؤنلۆده ملال اؤماز.
گۆنش اۆزۆنده شهادتدن اؤزگه خال اؤلماز،
جهانا فیض وئریر، اؤزۆ پایمال اؤلماز.

پناهیمیزدیر اۏ کیم مۏلکۏنه زوال اۏلماز،
همیشه اۏندان اۏلور بنده‌سینه فتح و ظفر،
یقین و صدقین ایله باغلا خدمتینه کمر.

اۏنو کی گۏل یارادیبدیر جهاندا ائتمز خار،
حسود حیله‌سی اقبالیِ ائیله‌مز ادبار.
اگرچی آفت و راحتده‌دیر بو لیل و نهار،
کؤنلۏنۏ قۏنچا تک آچار نسیم فصل بهار.
گتیر پیاله‌نی، سال گردشه گۏل اۏزلۏ نگار!
کی هر کیم اۏلدو ازلدن جهاندا دؤولتمند،
یئتیره بیلمز اۏنون دؤولتینه خلق گزند.

دۏششدی گرچی بنیمله بو چرخ بوقلمون،
ظفر تاپیب ائله‌دی بخت رایتینی نگون.
کؤنۏل جفایا دؤزۏب، وضعین ائتدی دیگرگون،
یئنه وفایا دؤنۏب ائیله‌دی بسی گردون.
بودور همیشه اۏنون ایشی، اۏلماگیل محزون،
مدام اۏل گۏل رعنانین ایچدیگی قاندیر،
ولی دون ایل دؤنندن بو گۏن پشیماندیر.

ظفر، فضولی دئمیش عهدینه وفا قیلگیل،
یئتیر شکایت ائدیب شرح ماجرا قیلگیل.
 وجودونو هدف ناوک بلا قیلگیل،
قامیِ جفالرینه صبر ائدیب دوعا قیلگیل.
نیاز و عجز ایله دور، عرض مدّعا قیلگیل،
کی حقدۏرۏر قامینین جۏمله ایشینه بانی.
زمانه مۏلکۏنه آلدانماگیل اۏلور فانیِ.

۵. مسدس ترکیب

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

— · — — — · — — — · — — — · —

نئچه گۆن چکدین ایسه دهر آرا یاخشیٍ- یامان،
تا ابد، ائتمیه‌جکدیر بئله گردش بو جهان.
اۏلمادیٍ چرخ فلک گردشینه کیمسه زامان،
بد گۆمان اۏلما گیلن، صبر قیٍل ای روح روان!
الینه دۆشدۆ بو دم، دامن بیر راحت جان،
قالمادیٍ تۆند آخان سودا، سلامت بو گؤزه.

ای شها! پیر اۏلوب قالمادیٍ گؤز ائویده نور،
وئردیگیین مۆژده بیزه، اۏلدو نیچۆن وعده‌سی دور.
اۆزۆنه باخمانام، ار شیمدی گله یانیٍما حور،
بنده‌دن نیفرت ائده‌ر، بزمیم آرا، یار غیور.
آیاغیٍم، بیری بو دۆنیادا، بیری در لب گور،
وئرگیلن نور یئنی، تۆخمونو سالان اۏ گؤزه.

ای کؤنؤل! یار گلیب دردینه غمخوار اوٌلدو،
دئمه‌گیل غم الیدن، کؤنلؤمؤز افگار اوٌلدو.
شؤکر کیم غم یؤکؤ، آرخامدا سبکبار اوٌلدو،
دؤولتین دؤنمؤش ایکن گلدی **ظفر** یار اوٌلدو.

دؤشمنین دهر آراسېندا، قامې خوار اوٌلدو،
خون فشان اوٌلما داخې رحم ائله گل ایکی گؤزه.

۶. مخمس ترکیب

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– . –   – – . –   – – . –   – – . –

- ۱ -

بؤلبؤل شئیدا کیمی، اوْلدوم گؤلؤستاندان جدا،
زار و نالان اوْلموشام گؤل‌برگ خنداندان جدا.
نه کؤنؤل، آچېلدې غمدن حور و رضواندان جدا،
نه نوا ساز ائیله‌دی بؤلبؤل گؤلؤستاندان جدا،
طوطی‌ام، کؤنلؤم آچېلماز شکرستاندان جدا.

تا ائدیبدیر آیرې جام وصلدن جانان بنی،
تلخکام ائتدی بو دؤوران، باده‌سیندن جان بنی.
هر نفسده اؤلدؤرؤر غم زهردن، هیجران بنی،
مستمند ائتدی بو دؤرلؤ درد ایلن دؤوران بنی،
اوْل زاماندان، تا کی دؤشدؤم وصل جاناندان جدا.

بسدؤرؤر ای خار هیجران، جانېما سانجېلماگیل!
دلبرین جؤورؤنا قاتلان بی‌وفالیق قېلماگیل.
تا نفس واردېر بدنده، کویودان آیرېلماگیل،
ای کؤنؤل! صبر ائیله‌سن هم، غیری‌یه مئیل ائتمه‌گیل،

دئمه‌گیل دؤور فلک، سالدې بنی اؤندان جدا.

اؤل قدەر عئشق آتشینه، جیسم و جانېم یاندېلار،
گئجه‌لرده شمعوش، پروانه‌لر اؤیاندېلار.
صؤبح اؤلاندا مرده شمعی، جؤمله‌سی گؤل ساندېلار،
اؤندان اؤترؤ، یاس دوتوبن گؤلؤنه بؤیاندېلار،
چرخ ائتدی اؤنلارې، شمع و شبستاندان جدا.

هر کؤنؤل، کیم قالدې تنها بیر گؤل رخسارسېز،
بؤلبؤله، بنزەر کی قالمېشدېر گؤل گؤلزارسېز.
قالماسېن هئچ کیم **ظفر** تک بو جهاندا یارسېز،
بیر اییه‌سېز کیمسه دؤنمؤش، یارسېز، دلدارسېز،
اؤلماسېن یارب! زامانې بنده سولطاندان جدا.

- ۲ -

هر کیشی، دؤنیا ائوینده اؤلدو عامل، ای کؤنؤل!
یؤخدورور اؤنون باشېندا، عاغلې کامیل ای کؤنؤل!
بیر نفس غفلت یؤخوسوندان اؤیانگیل، ای کؤنؤل!
گئچدی جاهیللیک زامانې، اؤلگیل عاقیل ای کؤنؤل!
بیر نصیحت‌دیر سنه بندن، ائشیتگیل ای کؤنؤل!

دؤولت دؤنیایا اویماگیل، سنه اؤل آل ائدەر،
صاحب جاه ائیله‌ینده، فکر مؤلک و مال ائدەر.
سعی‌لر، کیم ائیله‌میشدین جؤمله‌سن پامال ائدەر،
ایکی گؤن راحت وئرەنده، سال و مه بدحال ائدەر،
بولماگیل دیوانه و اؤلگیلن عاقیل، ای کؤنؤل!

بیر گؤل رعنایا بنزەر، دؤولت دؤنیای دون،
گه قىزارماق، گه سارالماق، ایشلریدیر واژگون.
تا کی فؤرصت الده واردىر، اؤلماگیل اوندان زبون،
عاقیبت سالىر باشىنا فکر سئودای جنون.
اؤزؤنؤ ضایع ائدەر جهلیله جاهیل، ای کؤنؤل!

دامنین قؤیما الیندن، ساقیِ بزمین مدام،
چىخارىر غمدن سنی، مئی صحبتی و رقص جام.
اؤز الینلن، دوتگیل ایشین، ائتمەگیلن فکر خام،
بو ایکی اؤچ دلبریلن صحبت ائله صؤبح و شام،
بونلارىن صحبتیدیر انسان کامیل، ای کؤنؤل!

ای **ظفر!** خیر اکسیک ائتمه مُستحقدن بیر زامان،
یاخشىیا یاخشی گلیر، یامانلارا قالىر یامان.
کیمسەیه قىلماز وفا بو گردش دؤور زامان،
هیجر الیندن، شیمدی اؤلموشدور قدین مثل کمان،
اؤلماگیل حق درگهیندن هیچ غافیل، ای کؤنؤل!

- ۳ -

بو جهاندا، شام غمسیز عشرت اؤلماز، ای کؤنؤل!
صؤبح عئیشین ایستمه بیشام فرقت، ای کؤنؤل!
آیرى اؤلماز بیر – بیریندن نور و ظلمت، ای کؤنؤل!
عشرت اؤتو یانمادى بیدرد و محنت، ای کؤنؤل!
به کی وصلی ایچره یانا شمع اؤلفت، ای کؤنؤل!

بیوفادىر بو قدیمیدیر آرا بو کؤهنه طاق،
کیم کی ایچدی وصل جامىن آرتی اوندا اشتیاق.

وصل چؤن مؤمکؤن ده‌گیلدیر، چکمه‌گیل درد فراق،
ایچمه‌ینه درد وئردی، ایچنه وئردی فراق،
زینهار اؤل جاهه سارې قېلما رغبت، ای کؤنؤل!

گر فلک دؤندؤ ایسه، جؤورؤ سنه اؤلسا عیان،
خلق ایلن آمیزش ائتگیل، ائیله کیم آب روان.
اؤلفت ائیله تا کی کؤلفت گؤتؤرؤلسؤن از میان،
سؤز دانېشماق بابېدا اؤل طوطی‌یِ شیرین زبان،
عقل ایلن پیدا اؤلور اسباب دؤولت، ای کؤنؤل!

منصب دؤنیا حسدسیز اؤلماز، ای روشن ضمیر!
فوشه ائتمک پئشه‌سیدیر، گؤزله‌مز برنا و پیر.
اللی ایل چکدیم جفاسېن آخېرې قېلدې اسیر،
بیر اولو سولطان ایکن ائتدی بنی زار و حقیر،
چهره‌سیندن بللی‌دیر آثار نکبت، ای کؤنؤل!

الحذر بو چرخ دونون حیله‌سیندن الحذر،
جؤورؤنا صبر ائیله‌گیل تا اؤلماسېن یَوْمُ الْبَتَر.
خوش مثلدیر کیم سفردن منفعتلیدیر حضر،
شؤکر ائدیب اؤتور یئرینده، قېل عبادت، ای **ظفر!**
قؤیما الدن بیر نفس دامان اؤلفت، ای کؤنؤل!

۷. مربع ترجیع

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ·– – – ·– – – ·–

اوّچ بلالی کیمسه اوْلموش همدمیم،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.
گئجه ـ گوّندوّزدوّر انیس و محرمیم،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

دئیه بیلمم کیمسه‌یه حالیم تمام،
یار بدخو بیردم اوْلماز بیزه رام.
آغلادیرلار بو فقیری صوّبح و شام،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

ساقیا! گل دؤوره سالگیل ساغری،
شاید اوْلا کؤنلوّموّن روشنگری.
قوْیمادیلار بزمیمه سن دیلبری،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

وصله یئتیرگیل منی ای اوّزوّ گوّل!
اسگیک ائتمه بزمیمیزدن جامِ موّل،

اۏدا یاخدېِ جیسمِ زاریم اۏلدو گۆل،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

بیر قولوندور بۏینو باغلېِ بو **ظفر**،
دۏست کویونا اۏنو یئتیر بی‌خطر.
ائتدی ایشیم گۆن به گۆن **یَوُمُ البَتر**،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

وئردی دۆوران جام عئشقی ساقی تک،
قالدېِ حسرت اۏره‌گیمده داغېِ تک.
جۆرم آلمېش گاه و بی‌گه یاغېِ تک،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

اۏلموشام مجنون تکی یاردان ایراق،
جانېما کار ائیله‌دی سوزِ فراق.
منی ایسته‌ییبن ائده‌رلر سۏراق،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گه ملال.

٨. مستزاد

دؤولت دئدیگین درد و [. . .] قاچگیلن اوندان،
اونون سارې باخما.
اونون شجری میوه‌سیدیر اوْد ایله محنت،
اؤزۆن اوْدا یاخما.
گؤزه‌للری‌نین زۆلفۆ ایریر چنبر شئیطان،
سن بؤینونا تاخما.
بو یۆلدا کی وارسان سنی اوْل [. . .] باشلار،
بو یۆلو بوراخما.
ائشیت سؤزۆمۆ ای **ظفر!** اینجیتمه اؤزۆنۆ،
بیر یارا کؤنۆل وئرگیلن و اؤزگه‌یه باخما.

۹. قطعه

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

– – · · – – · · – – · · – –

- ۱ -

۱ فرهادی گۈرۆن نقش ائلەمیش صورت شیرین،
داش اۆسته رقیبه قېلېب اول یارېنې ایظهار.
دیلدار گرەک گیزلی اولا ائوده داییم،
گۆن گۈرسه اگر اۆزۆنۆ عاشیقلارادېر عار.
گویا کی جنون اولموش ایمیش هیجر الیندن،
یاخود وار ایمیش عئشق حقیقتده گرفتار.
تا کیم ائلەیه خسرو بیدینی جهاندا،
بدنام و خجیل اودا یانا، نئجه کی کۆفّار.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

– – – · – – – · – – – · – – – ·

- ۲ -

۱ آلېبدېر کۈنلۆمۆ الدن، سالېبدېر ساچېنې بئلدن،

دین و دیل آپارېر گۆلدن منیم‌لن اۆلفتی یۏخدور.
عملدن دېشقارې خنجر خیالې همدمیم اۏلموش،
[...] یاره هم وئرمک کۈنۆل هم فۆرصتی یۏخدور.
آپارېب عاغلېمې باشدان هوایې گۈز ایلن قاشدان،
دۏلوبدور گۈزلریم یاشدان منیم‌لن گۆل‌فتی یۏخدور.
[...] اۏلماز، **ظفر** بیر اۆزگه فیکر ائتمه،
[...] عئشقه دۆشمۆش‌سن وفاسې [. . .] یۏخدور.
۵ الله کی رام اۏلدو محبت ضربه‌سی ...
سیلیبدیر کۈنلۆ صاف ایمدی ازلکی کلفتی یۏخدور.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

– ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –   – – ٠ –

- ۳ -

۱ یار حۆسنۆ گۆن به گۆن افزون اۏلوبدور بیلمه‌نم،
اۏنو افزون ائیله‌ین اۆزۆنه گۈز یا قاش ایریر.
کوهکن عئشق اۆسته گئتدی بینوا مجنون داخې،
ای **ظفر!** محشر گۆنۆ اۏنلار سنا یۏلداش ایریر.
دون گئجه هیجران اۏتوندان تیره اۏلدو گۈزلریم،
بیلمه‌دیم یارېن اۆزۆنده یئنگی آی یا قاش ایریر.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

– ٠ –   ٠ – – ٠   ٠ – ٠ –   ٠ – –

- ۴ -

۱ وجه معاش اۆچۆن، کۈنۆل آرالې فیکر ائده‌ر،
بیلمز کی دهر فانېیا پئیکانه‌لیک گره‌ک.
کۆنجِ قناعت ارچی ایریر پادشاهلېق،

دۆنیادان ال گؤتۆرمه‌گه مردانه‌لیک گره‌ک.
دیوانه‌دیر اۇ کیم کی ائده‌ر اۇنا اعتبار،
مسکین **ظفر** کیمی بونا فرزانه‌لیک گره‌ک.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.
– · – – – · – – – · –

- ۵ -

١ یار ایلن خلوت بوگۆن نرد اۇینادېم،
داوین آپاردېم بنه وئرمز گیرو.
دئدیم:« ـ ای یار دغل! ترلیک نیچۆن؟»
سؤیله‌دی:« ـ جان وئر، عوض آلگیل گیرو!»
جانېمېن نقدینی ساچدېم پایېنا،
دئدی:«ـ اۇتان باشېنا دۆشمۆش قېرۇ.»
سؤیله‌دیم:«ـ هر شامېن آخېر صۆبحۆ وار ،»
دئدی کیم:«ـ معلوم اۇلور وقتِ درو.»
۵ گؤردۆ کیم دلخسته اۇلدوم، رحم ائدیب،
بیر کز وئردی دئدی:«ـ بسدیر، برو!»
زارلېق چۏخ ائیله‌دیم، دئدی **ظفر**:
«ـ بیر طرف یونما تیشه تک اۇل گرو.»
فیکره سالدې اۇل قارې سؤزۆ بنی:
« بیر داخې معلوم اۇلور وقت درو!»

۱۰. مثنوی

١ یارب! ای کارساز و هادی راه،
توبه چۏخ ائیله‌دیم و پۏزدو گۏناه.
چکدیم ال جام باده ایچمکدن،
خاطیریم اۏلدو خوش بو گئچمکدن.
کئیف ایلن گرم اۏلدو بازاریم،
ظاهیراً اکسیک اۏلدو آزاریم.
بنگ، خاطیرده آرتیریر وسواس،
جوز و افیونا راغیب اۏلسا حواس.
بیریسی گرم و بیری یابسدیر،
گرم اۏلان طبعی خشک ائده‌ر بس‌دیر.
۵ اعتدالیله اۏلسا گر هر ایش،
یامان اۏلماز، صفا وئریر کم و بیش.
ای کؤنۏل! گل فلونیا یئیه‌لیم،
اگنه پاکیزه شال و صف گئیه‌لیم.
بزمیمیز گۏل تک اۏلسون آرایش،
گلدی یئنی بهار و گئتدی قیش.

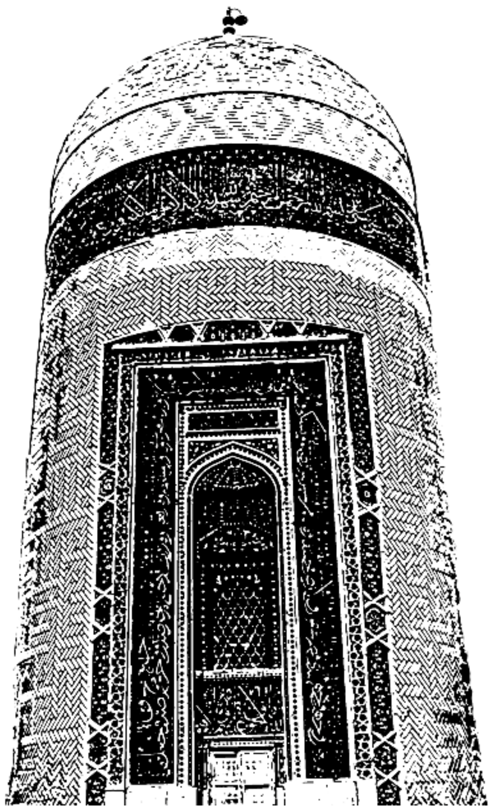
گلیب اوْلموش گوْلوْن خریداری،
گرم ائدیبدیر گوْل ایله بازارې.
ساقیا! سنده ائیله عئیشِ موْدام،
منه وحدت مئیی‌نی وئر بیر جام.
کیم کوْنوْل گوْزگوْسوْن ائده روشن،
اوْزوْموْزه گوْله گوْل و گوْلشن.
بو جهان موْلکوْنوْن وفاسې یوْخ،
مئهری آزدېر اوْنون جفاسې یوْخ.
بار الها! بو توبه‌م ائیله قبول،
به حق آبروی آلِ رسول.
هم به حق علی (ع) ولیّ جهان،
اوْن‌بیر اوْغلو دورور امام زمان.
ختم‌دیر مهدی (عج) اوْن بیرینه تمام،
صلوات اوْنا وئر کوْنوْل، و سلام.
اوّل الله آدېنې ای عاقیل!
اوْخویوب، عئشقه اوْلگیلن کامیل!
کوْنج عزلتده پادشاهلېق ائت،
درگه حققه وار، گدالېق ائت.
ای کوْنوْل! چوْن کی دوْشدوْ باشېنا ایش،
فیکرینی ائیله‌گیل، دئمه کم و بیش.
اوْل ائدەر جوْمله کایناته نسق،
اوْل سالېر جان و باشا نشئه‌ی حق،
کرمیدیر اوْنون مفرّحِ جان،
عزّت اوْندان بیلیبدیر اهلِ جهان.
عقل ایلن گرم ائیله بازارې،
جاهیلین چوْخدورور خریدارې.

اؤزؤنؤ تاپشیر اونا لیل و نهار،
واصیل اوْل درگهینه، ای بی‌عار!
گرچی ییخدیٛ ائوینی جامِ غرور،
غم ایله عاقیبت ائده‌ر معمور.
جؤمله ایشلرده اوْلدؤرؤر مُدرک،
ما عَرَفْناکَ حَقَّ مَعْرِفَتِک.
ذاتینین نشئه‌سیندن عالم مست،
صیفتی بزمی ایچره باده‌پرست.
هر کیم ائتدی غرور جامین نوش،
آخرُالاَمر اوْیانیر مدهوش.
ظفر اوْندان تاپار ذلیل و حقیر،
بنده‌لیکده گر ائتمه‌سه تقصیر.
گلدی یئتدی زمان سگیز یاش،
خار اوْلدو بدنده خواب فراش.
باش آغاردیٛ و گؤزده قالمادیٛ نور،
غفلت اوْیخوسو ائیله‌میش سنی کور.
گؤزؤن آچ باخگیلن کی یئتدی اجل،
یوْخدورور بنده‌لیکده جوجه عمل.
جؤمله طاعتلرین ریایی ایمیش،
بیلمه‌دین اصلی جان فدایی ایمیش.
ایمدی کیم قوْجاسان وئریرسن جان،
اوْلمایا بیری قابیل قوربان.

اۆچۆنجۆ

بؤلۆم:

علاوەلر

۱. تۆرکجه سؤزجۆکلر

آیاغ ayağ [اِ.] : پیاله.

ایشگیلişgil [اِ.] : قېفېل.

اییه iyə [اِ. ، صـ.] : صاحیب.

بنز bən(i)z [اِ.] : اۆز، صورت.

دان dan [اِ.] : سحر تئزدن.

دؤققوز سماک doqquz səmak [اِمر.] : دؤققوز فلک، دؤققوز گؤی.

طوغرا tuğra [اِ.] : بیری– بیرینه گیرمیش بیر شیوه ال یازېسې. فرمان و منشور.

قارداش qardaş [اِ.] : آتادان و آنادان بیر اؤلان.

قاریںداش qarındaş [اِ.] : آنادان بیر، آتادان آیرې اؤلان.

کۆیمک küymək [مصـ.] : گؤزله‌مک، صبر ائتمک.

کرز kərəz [اِ.] : دفعه.

گئچی geçi [اِ.] : لیباس، گئییم.

مۆل mül [اِ.] : شراب، ایچگی.

یایخاماقyayxamaq [مصـ.] : یایخالاماق، یوماق.

۲. عربجه عیباره‌لر

۳. چتین سؤزجۆکلر

احول [صـ. عر.] : بیری ایکی گؤرن، چئری.
ادنی [صـ. عر.] : چوْخ آلچاق.
افگار [صـ. فا.] : یارالې و مجروح.
باحث [صـ. ، اِ. ، عر.] : بحث ائدن.
بط [اِ. عر.] : اؤردک.
بوالهوس [صـ. عر.] : اکْلنجه ایله واختېنې کئچیرن.
تحیّات [اِجـ . ، عر.] : سلام و خیر دوعالار.
تمحیص [مصـ. عر.] : اؤلچمک.
چرخ چنبری [اِمر. فا.] : دایره‌وی فلک.
حادث [صـ. عر.] : باش وئرن، اوْز وئرن.
حلیّه [اِ.] : بزه‌ک، یاراشېق.
خبط دماغ [اِمصـ. عر.] : دلی سۆولوق.
رخیص [صـ. عر.] : اوجوز، ده‌گرسیز.
رسد [اِ. عر.] : سهم، پای و حصه.
رمد [اِ. عر.] : گؤز آغرېسې.
سبق [اِ. عر.] : درس، درس لوحه‌سی.
سقوط [اِمصـ. عر.] : دۆشمه، ییخېلما.
سمندر [اِ. یو.] : ۱. سو کرتنکله‌سی. ۲. اساطیره گؤره، اوْددا یاشایان بیر قانادلې حئیوان.
سها [اِ. عر.] : گؤیۆن شیمال طرفینده گؤرونن کیچیک بیر اولدوز.
شباب [اِمصـ. عر.] : گنجلیک، جوانلېق.
شمیم [صـ. عر.] : گؤزل ایگلی، یاخشې قوْخو وئرن.
شیب [اِمصـ. عر.] : آغارمېش ساچ – ساققال، قوجالېق.
صایم [صـ. عر.] : اوْروج توتان، اوْروج اوْلان.
صداع [اِ. عر.] : باش آغرېسې.
عرَض [اِ. عر.] : اصلینده اوْلمایان، سوْنرا عمله گلن.
عقل اوّل [اِمر. عر.] : آللاهدان صادر اوْلان بیرینجی شئی.
عنبر سارا [اِمر. عر.] : خوْش قوْخولو عنبر.
فقاع [صـ. عر.] : آرپادان چکیلمیش ایچگی.
قمیص [اِ. عر.] : کؤینک.
قنیص [اِ. عر.] : شیکار، آو.
کرکس [اِ. عر.] : لاشخور.
کشّ و فش [اِ. عر.] : ناز، ادا و عیشوه.
لآلی [اِجـ. عر.] : اینجیلر، دُرلر.
لحیص [اِ. عر.] : دار.
مباهله [مصـ. عر.] : بیری- بیرینی قارقېشلاماق و لعنتله‌مک.
مرصّع [صـ. اِ. عر.] : قیمتلی داش قاش ایله بنزه‌دیلمیش.
مسقوط [اِمصـ. عر.] : الغاء اوْلونموش، ابطال اوْلونموش.
مشوّش [اِ. صـ. عر.] : اضطرابلی، هیجانلی و تشویشلی.

مصدوقه [اِ. عر.] : بیر ایشین اصلی و حقیقتی.
مقارن [صـ. عر.] : یاخېنلاشان و عئینی زاماندا اۇلان.
نحوست [اِمصـ. عر.] : اوغوز سوزلوق، نحسلیک.
نسق [اِ. عر.] : ترتیب و قایدا.
نمط [اِ. عر.] : یۇل و شیوه.
وثاق [اِ. عر.] : اۇتاق و خیمه.
یابِس [صـ. عر.] : قورو.
یاقوت رمانی [اِمر. عر.] : قېزېل یاقوت.

۴. آدلار

۵. آتالار سؤزلری

۶. اختصارلار

[اِ.]	اسم.
[اِجـ.]	اسم جمع.
[اِمر.]	اسم مرکب.
[اِمصـ.]	اسم مصدر.
ش.	شمسی.
[صـ.]	صفت.
ص.	صفحه.
(ص)	صلی الله علیه و آله.
[عر.]	عربی.
[فا.]	فارسی.
[مصـ.]	مصدر.
هـ.	هجری قمری.
[یو.]	یونانی.

۷. کشف الابیات

۸. وثیقه

۱۹۶۵- نجي ایلده اسماعیل حکمت ارتیلان الیله تکثیر اؤلونان ظفر دیوانېندان بیر صحیفه

ÖNSÖZ

İkinci Şah Abbas Səfəvi zamanında yaşayan və Ərdəbildə Şeyx Səfi türbəsi mütəvəllisi olan Mürtəza Qulu Xan Zəfərin itmiş 6000 beytə yaxın Türkçə divanından tapılan bu məcmuəni 1965 ilində İ. H. Ertaylan faksimile olaraq nəşretmişdir. Həmin əlyazmanı düzənə salaraq, 114 ğəzəl, 1 tərcibənd, 1 tərkib bənd, 1 müsəddəs tərkib, 3 muxəmməs tərkib, 1 mürəbbə tərci, 1 müstəzad, 5 qət'ə və 1 məsnəvini tərtib ile bir özsöz və 8 bölümdə artırmalar ilə yayınlıyoruz.

Zəfər Ərdəbili Türk Ədəbiyatı tarixində Füzûli məktəbinə daxil olur. O, həmdə filosof və mütəfəkkir bir şair kimi zuhûr etmişdir. Onun bütün şe'rlərində Füzüliyānə fəryadlar vardır. onun nəsri də zamanın ən gözəl nəsrindən həqiqi bir örnəkdir.

KİTAB BİLGİLƏRİ

- Kitabın adı: **TÜRKÇƏ DİVÂNİ**
- Yazanı: **MÜRTƏZÂQULU XAN ZƏFƏR**
- Sözbaşı Yazan və Hazırlayan: Prof. Dr. Hüseyin Düzgün (Hossein Mohammadzade Sadigh)
  E-mail: info@duzgun.ir , www.duzgun.ir

- Tayp və Dizayn: Muəssise Daniş Səhənd və Savalan, Tehran, Tel: 0098- 21 – 66725559

- Yayınlayan: Şeyx Safi
- Tel:0098-451-2234683 / 0098-9141528231
- Basılış Yeri: Ərdəbil-2009
- Birinci Nəşr
- İSBN: 978-964-6822-60-3

MÜRTƏZÂQULU XAN ZƏFƏR

TÜRKÇƏ DİVÂNI

Hazırlayan:
Prof. Dr. Hüseyin Düzgün
(Hossein Mohammadzadeh Sadigh)

Şeyx Səfi Nəşriyyatı
Ərdəbil-2009